

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи
за спеціальністю 071 – «Облік і оподаткування»

на тему: Облік наявності та руху основних засобів та їх оподаткування

Виконав: студент 4 курсу, групи ОП-22

Бородіна Д.О. / /
ПІБ підпис

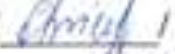
Керівник

д-р філос., доц. Рюєва О.С. / /
ПІБ підпис

Нормоконтролер

к.е.н., доцент Шепелюк В.А. / /
ПІБ підпис

Завідувач кафедри

д.е.н., професор Міщук Є.В. / /
ПІБ підпис

Криворізький національний університет
 Факультет економіки та управління бізнесом
 Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління
 Перший (бакалаврський) рівень
 Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри МООРУ
 д.е.н., професор Міщук С.В.

« 19 » лютого 2026 року

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу студенту

Бородіної Дар'ї Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Облік наявності та руху основних засобів та їх оподаткування

керівник роботи Росва Ольга Сергіївна, док-р. філос., доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом по КНУ від « 19 » лютого 2026 року № 110с

2. Строк подання студентом роботи « 16 » червня 2026 року

3. Вихідні дані до роботи Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»; Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 1,2,7,16; Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку № 10,16,17,23,36; Міжнародні стандарти фінансової звітності; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів; Методичні рекомендації щодо трансформації звітності за МСФЗ ; План рахунків; Податковий Кодекс України; Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку; статистичні дані; облікові дані та звітність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»; дослідження та наукові статті українських і закордонних авторів

4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні основи обліку основних засобів та їх оподаткування; організація обліку та оподаткування операцій з основними засобами на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», проблемні аспекти зменшення корисності основних засобів на формування фінансових результатів підприємства в умовах воєнних ризиків.

5. Перелік графічного матеріалу: 16 таблиць, 11 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	<u>Шепелюк В.А.</u> , доцент	16.03.2026	16.03.2026
Розділ 2	<u>Шепелюк В.А.</u> , доцент	17.04.2026	17.04.2026

7. Календарний план:

№ з/п	Етапи роботи	Термін виконання	Примітки
1.	Співбесіда зі студентом за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	20.02.2026	Виконано
2.	Збір матеріалів до кваліфікаційної (випускної) роботи	23.02-08.03.2026	Виконано
3.	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (випускної) роботи	09.03.-16.03.2026	Виконано
4.	Підготовка I розділу кваліфікаційної (випускної) роботи та подання його консультанту	16.03.-16.04.2026	Виконано
5.	Підготовка II розділу кваліфікаційної (випускної) роботи та подання його консультанту	17.04.-17.05.2026	Виконано
6.	Підготовка вступної частини	18.05.2026	Виконано
7.	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи студентом	23.05-12.05.2026	Виконано
8.	Отримання відгуку керівника	16.06.-17.06.2026	Виконано
9.	Попередній захист роботи	16.06.2026	Виконано
10.	Захист роботи	23.06-24.06.2026	Виконано

Дата видачі завдання «19» лютого 2026 р.

Студент

(підпис)

Бородіна Д.О.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Росва О.С.

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

	стор.
ЗАВДАННЯ НА РОБОТУ	2
РЕФЕРАТ	4
АНОТАЦІЯ	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	6
ВСТУП	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ	9
1.1 Економічна сутність основних засобів та їх місце в системі бухгалтерського обліку і оподаткування	9
1.2 Основні засоби: визнання, класифікація та оцінка	13
1.3 Амортизація основних засобів та її значення в системі бухгалтерського обліку і оподаткування	19
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»	27
2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	27
2.2 Облікова політика ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та основні положення щодо організації обліку основних засобів	34
2.3 Організація первинного обліку та документування операцій з основними засобами	39
2.4 Аналітичний та синтетичний облік основних засобів	44
2.5 Відображення операцій з основними засобами у фінансовій та податковій звітності	49
2.6 Вплив зменшення корисності основних засобів на формування фінансових результатів підприємства в умовах воєнних ризиків	55
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	66

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну (випускную) роботу на тему:

Податок на додану вартість: особливості обліку та оподаткування

ВР: 65 сторінок, 16 таблиць, 11 рисунків, 40 джерел, 19 додатків.

Мета ВР: є узагальнення теоретичних положень та дослідження практики бухгалтерського обліку операцій з наявності та руху основних засобів і пов'язаних з ними податкових аспектів на прикладі ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення облікового процесу.

Об'єкт дослідження: господарські процеси, пов'язані з надходженням, експлуатацією, амортизацією, модернізацією та вибуттям основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку, оцінки, амортизації та відображення у звітності операцій з основними засобами підприємства.

Методи дослідження: аналіз і синтез, логічне узагальнення, індукцію та дедукцію, порівняння, методи фінансового аналізу.

Результати дослідження:

у роботі обґрунтовано економічну сутність основних засобів та їх місце в системі бухгалтерського обліку і оподаткування, досліджено нормативне регулювання обліку наявності та руху основних засобів та їх оподаткування, здійснено аналіз фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2023–2025 рр. Проведено оцінку облікової політики ПАТ щодо організації обліку основних засобів, досліджено особливості первинного, аналітичного та синтетичного обліку основних засобів на ПАТ АМКР, проаналізовано вплив зменшення корисності основних засобів на формування фінансових результатів підприємства в умовах воєнних ризиків.

Ключові слова: активи, амортизація, знос, зменшення корисності активів, капітальні інвестиції, основні засоби, облік, оподаткування.

ABSTRACT

The relevance of the research is determined by the growing importance of efficient fixed assets management in industrial enterprises, the need to ensure reliable accounting information, and the impact of fixed assets transactions on financial reporting and taxation. In modern economic conditions, characterized by rapid technological changes, increasing investment activity, and the consequences of military challenges, issues of accounting and taxation of fixed assets require continuous improvement.

The purpose of the study is to summarize theoretical provisions and investigate practical aspects of accounting for fixed assets and related taxation issues at PJSC «ArcelorMittal Kryvyi Rih», as well as to develop recommendations for improving the accounting process.

The object of the research is economic processes related to the acquisition, operation, depreciation, modernization, impairment, and disposal of fixed assets at PJSC «ArcelorMittal Kryvyi Rih». The subject of the research comprises theoretical, methodological, and practical aspects of accounting, valuation, depreciation, taxation, and financial reporting of fixed assets.

The research is based on general scientific and special methods, including analysis and synthesis, comparison, grouping, systematization, statistical analysis, and the study of regulatory and reporting documentation.

The study examines the economic essence of fixed assets, the regulatory framework governing their accounting, and the procedures for recognition, classification, valuation, and depreciation in accordance with International Financial Reporting Standards. The organization of documentary support, analytical and synthetic accounting, and the reflection of fixed assets transactions in financial and tax reporting at PJSC «ArcelorMittal Kryvyi Rih» are analyzed. Particular attention is paid to impairment testing procedures and accounting challenges arising under wartime conditions. The research identifies key issues affecting the reliability of fixed assets valuation and reporting and substantiates directions for improving accounting practices.

The practical significance of the research lies in the possibility of applying the proposed recommendations to enhance accounting procedures, improve information support for management decisions, strengthen internal control, and increase the reliability of financial reporting concerning fixed assets.

Keywords: assets, depreciation, accumulated depreciation, impairment of assets, capital investments, fixed assets, accounting, taxation.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. АМКР - АрселорМіттал Кривий Ріг;
2. Абс.- абсолютне;
3. ВАТ - відкрите акціонерне товариство;
4. Відх.- відхилення;
5. грн. – гривні;
6. див. – дивіться;
7. дод. – додаток;
8. ЗУ – Закон України;
9. МВО – матеріально відповідальна особа;
10. млн. – мільйон;
11. млрд. - мільярд;
12. МСБО – міжнародні стандарти бухгалтерського обліку;
13. МСФЗ – міжнародні стандарти фінансової звітності;
14. НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку;
15. п. – пункт;
16. п.п. – підпункт;
17. прир.- приріст;
18. ПАТ- Публічне акціонерне товариство;
19. ПДВ - податок на додану вартість;
20. ПКУ – Податковий кодекс України;
21. ПК - податковий кредит;
22. ПЗ - податкові зобов'язання;
23. рис. – рисунок;
24. рах. – рахунок;
25. табл. – таблиця;
26. тис. - тисяч.

ВСТУП

Ефективність діяльності промислових підприємств значною мірою залежить від стану та рівня використання основних засобів, які формують матеріально-технічну базу виробництва та забезпечують безперервність технологічних процесів. Для підприємств металургійної галузі питання управління основними засобами є особливо важливими, оскільки значна частина їх активів представлена будівлями, спорудами, виробничим обладнанням, транспортними засобами та іншими об'єктами довгострокового використання.

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем капіталомісткості виробництва, необхідністю постійного оновлення виробничих потужностей, впровадженням цифрових технологій обліку та посиленням вимог до якості фінансової звітності. За таких умов достовірне відображення операцій з основними засобами в системі бухгалтерського обліку набуває особливого значення, оскільки впливає на оцінку фінансового стану підприємства, формування фінансових результатів та визначення податкових зобов'язань.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних і методичних засад обліку основних засобів зробили Римар Г. А., Жадан Т. А., Лозова Н. В., Усатенко О. В., Акастьолова А. Ю., Луцька Н. А., Павелко О. В., Романець О. В., Довгопола, Полозова, Радченко та інші науковці. Разом із тим постійні зміни нормативно-правового забезпечення обліку, розширення практики застосування міжнародних стандартів фінансової звітності та необхідність оцінки зменшення корисності активів обумовлюють потребу подальшого дослідження зазначених питань на прикладі конкретних суб'єктів господарювання.

Метою роботи є узагальнення теоретичних положень та дослідження практики бухгалтерського обліку основних засобів і пов'язаних з ними податкових аспектів на прикладі ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення облікового процесу.

Для досягнення поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити економічну сутність основних засобів та їх значення в діяльності підприємства;
- проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку основних засобів;
- розкрити особливості визнання, класифікації та оцінки основних засобів відповідно до вимог чинного законодавства та міжнародних стандартів;
- надати організаційно-економічну характеристику ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»;
- дослідити порядок документального оформлення операцій з основними засобами на підприємстві;
- проаналізувати організацію аналітичного та синтетичного обліку основних засобів;
- розглянути порядок відображення операцій з основними засобами у фінансовій та податковій звітності;
- визначити проблемні аспекти обліку основних засобів у сучасних умовах діяльності підприємства та обґрунтувати напрями їх удосконалення.

Об'єктом дослідження виступають господарські процеси, пов'язані з надходженням, експлуатацією, амортизацією, модернізацією та вибуттям основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів бухгалтерського обліку, оцінки, амортизації та відображення у звітності операцій з основними засобами підприємства.

Інформаційну основу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, міжнародні стандарти фінансової звітності, наукові праці вітчизняних учених, облікова політика підприємства, фінансова звітність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та інші внутрішні документи, що характеризують організацію обліку основних засобів.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ЇХ ОПОДАТКУВАННЯ

1.1 Економічна сутність основних засобів та їх місце в системі бухгалтерського обліку і оподаткування

Основні засоби є одним із ключових об'єктів бухгалтерського обліку, оскільки формують матеріально-технічну основу діяльності підприємства та забезпечують здійснення виробничих, адміністративних, збутових і соціально-культурних процесів. Від правильності розуміння економічної сутності основних засобів залежить обґрунтованість їх оцінки, визнання, амортизації та відображення у фінансовій звітності. Саме тому питання визначення змісту категорії «основні засоби» посідає важливе місце як у нормативно-правовому регулюванні, так і в наукових дослідженнях.

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі сформувалися різні підходи до трактування поняття «основні засоби». Незважаючи на певні відмінності у формулюваннях, більшість дослідників розглядають їх як матеріальні активи довгострокового використання, що беруть участь у господарській діяльності підприємства та поступово переносять свою вартість на створювану продукцію, виконані роботи або надані послуги.

Так, у навчальній літературі Довгопола, Полозової та Радченко[3] основні засоби характеризуються як засоби праці, що використовуються протягом тривалого часу в незмінній натуральній формі та поступово переносять свою вартість на результати діяльності через механізм зносу й амортизації. Такий підхід акцентує увагу на виробничій природі основних засобів та їх ролі у створенні нової вартості.

Полозова та співавтори визначають основні засоби як матеріальні активи, які утримуються підприємством для виробництва продукції, постачання товарів, надання послуг, передачі в оренду або здійснення адміністративних функцій та використовуються протягом періоду, що перевищує один рік або

операційний цикл[3]. Дане трактування фактично узгоджується з положеннями національних стандартів бухгалтерського обліку та підкреслює функціональне призначення таких активів.

Досліджуючи економічну сутність основних засобів, низка науковців наголошує на необхідності поєднання декількох критеріїв їх визнання. Зокрема, результати наукових досліджень свідчать, що визначальними характеристиками основних засобів є матеріальна форма, тривалий строк використання, участь у господарській діяльності та здатність забезпечувати отримання майбутніх економічних вигід.

Римар Г. А.[31] розглядає основні засоби як матеріальні активи, що використовуються у виробничому процесі або господарській діяльності більше одного року, зберігають свою натурально-речову форму та поступово переносять вартість на вироблену продукцію через амортизаційні відрахування. Перевагою цього підходу є акцентування уваги на економічній сутності амортизації як механізму перенесення вартості активу на результати діяльності підприємства.

На думку Жадан Т. А. та Лозової Н. В.[4], основні засоби являють собою матеріальні активи, які зберігають свою фізичну форму протягом усього строку корисного використання, застосовуються як у виробничій діяльності, так і для виконання адміністративних чи соціально-культурних функцій та поступово відшкодовують свою вартість через результати господарської діяльності. У цьому визначенні більш повно враховано багатofункціональність використання основних засобів на підприємстві.

Усатенко О. В. та Акастьолова А. Ю. наголошують, що основні засоби слід розглядати як комплекс засобів праці у матеріально-речовій та вартісній формах, які використовуються в процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг протягом періоду, що перевищує один рік[1]. Особливістю такого підходу є поєднання матеріального та вартісного аспектів існування основних засобів.

Подібної позиції дотримується Луцька Н., який характеризує основні засоби як частину майна підприємства, що використовується як засіб праці для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг або управління діяльністю організації протягом тривалого періоду[7]. Автор акцентує увагу на виробничому та управлінському призначенні основних засобів.

Водночас Павелко О. В. та Романець О. В.[23] поряд із традиційними критеріями використання та строку експлуатації звертають увагу на вартісний критерій визнання об'єкта основним засобом. Такий підхід відображає вплив податкового законодавства на практику класифікації необоротних активів в Україні.

Таблиця 1.1- Наукові підходи до визначення економічної сутності основних засобів

Автор	Сутність підходу	Ключові ознаки
Довгопола, Полозова, Радченко	Основні засоби як засоби праці	Тривале використання, амортизація
Римар Г.А.	Матеріальні активи виробничого призначення	Збереження форми, перенесення вартості
Жадан Т.А., Лозова Н.В.	Багатофункціональні матеріальні активи	Виробничі та адміністративні функції
Усатенко О.В., Акастьолова А.Ю.	Комплекс засобів праці	Матеріальна і вартісна форми
Луцька Н.	Частина майна підприємства	Використання для управління та виробництва
Павелко О.В., Романець О.В.	Активи з урахуванням вартісного критерію	Термін використання та вартість

Джерело: згруповано автором за даними [1,2,4,7,23]

Проведений аналіз наукових підходів дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на певні відмінності у трактуваннях, більшість учених виокремлюють спільні ознаки основних засобів: матеріальну форму, тривалий строк використання, участь у господарській діяльності, здатність генерувати економічні вигоди та поступове перенесення вартості шляхом нарахування амортизації. Відмінності між підходами переважно стосуються деталізації

окремих характеристик та акцентування уваги на певних функціональних особливостях активів.

Науковий інтерес становить також питання нормативного визначення основних засобів. Методологічні засади їх обліку в Україні регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[26], НП(С)БО 7 «Основні засоби»[17], Податковим кодексом України[25] та іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до НП(С)БО 7 основними засобами визнаються матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання у виробництві продукції, постачанні товарів, наданні послуг, передачі в оренду або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, якщо очікуваний строк їх корисного використання перевищує один рік або операційний цикл[17].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»[13] містить подібний підхід до визначення цієї категорії. Водночас міжнародна практика більше уваги приділяє критеріям визнання активу, зокрема ймовірності отримання майбутніх економічних вигід та можливості достовірного визначення його первісної вартості.

Як слушно зазначають Утенкова К.О. [33], ні національні, ні міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не встановлюють універсального вартісного критерію для визнання об'єкта основним засобом. Разом з тим податкове законодавство України передбачає окремі вимоги щодо мінімальної вартості активів, які визнаються основними засобами для цілей оподаткування. Це зумовлює виникнення окремих розбіжностей між бухгалтерським і податковим підходами до класифікації активів.

Порівняльний аналіз НП(С)БО 7 [17] та МСБО 16 [13] свідчить, що принципові відмінності між ними відсутні. Обидва стандарти базуються на концепції контролю над активом, очікуванні майбутніх економічних вигід та довгостроковому характері його використання. Разом із тим міжнародні стандарти надають підприємствам ширші можливості щодо застосування

професійного судження під час оцінки та обліку основних засобів, тоді як національна система характеризується більшою регламентованістю процедур.

Отже, узагальнення наукових і нормативних підходів дозволяє визначити основні засоби як матеріальні необоротні активи, що використовуються підприємством протягом тривалого часу для здійснення господарської діяльності, зберігають свою фізичну форму в процесі експлуатації та забезпечують отримання майбутніх економічних вигід. На нашу думку, основні засоби доцільно розглядати не лише як об'єкти бухгалтерського обліку, а й як важливий елемент економічного потенціалу підприємства, від ефективності використання якого значною мірою залежать конкурентоспроможність, фінансова стійкість і результати діяльності суб'єкта господарювання.

1.2 Основні засоби: визнання, класифікація та оцінка

Раціональна організація бухгалтерського обліку основних засобів передбачає чітке визначення критеріїв їх визнання, належну класифікацію та достовірну оцінку на всіх етапах життєвого циклу об'єкта. Саме від правильності вирішення зазначених питань залежить об'єктивність інформації про необоротні активи у фінансовій звітності підприємства, а також коректність визначення фінансових результатів і податкових зобов'язань.

Визнання об'єкта основних засобів у системі бухгалтерського обліку здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби» [17] (див.рис.1.1).

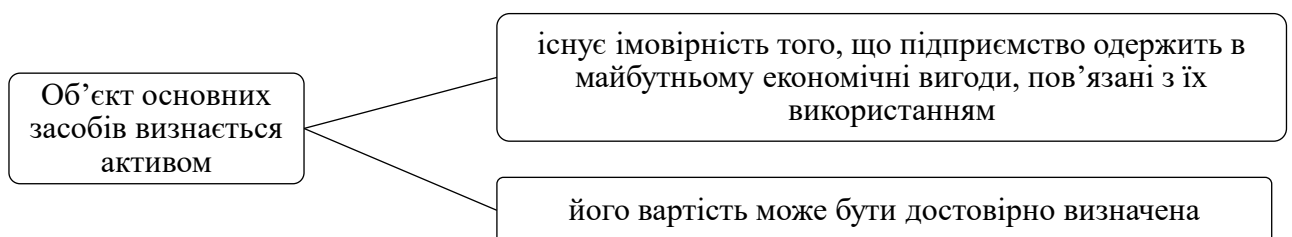

Рисунок 1.1. Вимоги визнання об'єкта активом [17]

Зазначені критерії повністю узгоджуються із загальною концепцією визнання активів у бухгалтерському обліку та відповідають вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності.

Практичне значення критеріїв визнання полягає в тому, що вони дозволяють відокремити активи, здатні приносити економічні вигоди в майбутньому, від витрат звітного періоду. Якщо хоча б одна із зазначених умов не виконується, понесені витрати не можуть бути капіталізовані та підлягають віднесенню до витрат.

Важливе значення для організації обліку має визначення одиниці обліку основних засобів. Відповідно до вимог національних стандартів такою одиницею є інвентарний об'єкт. Він може являти собою окремий закінчений пристрій, конструктивно відокремлений предмет, комплекс взаємопов'язаних елементів або інший актив, який відповідає критеріям визнання основних засобів та контролюється підприємством[17].

Особливістю сучасного обліку основних засобів є застосування компонентного підходу. Якщо окремі частини одного об'єкта мають різні строки корисного використання або різний характер споживання економічних вигід, вони можуть обліковуватися як самостійні об'єкти. Такий підхід забезпечує більш достовірне нарахування амортизації та сприяє підвищенню якості облікової інформації.

Для забезпечення ефективного управління необоротними активами важливе значення має їх класифікація.

Побудова класифікаційної системи дозволяє впорядкувати інформацію про основні засоби залежно від їх функціонального призначення, технічних характеристик, участі у виробничому процесі, належності та інших ознак (див.рис.1.2).

Рисунок 1.2- Групування основних засобів за економічними ознаками [5, 6, 32]

Класифікація виступає важливим інструментом організації аналітичного обліку, контролю за збереженням майна та проведення економічного аналізу ефективності його використання. Детальніше класифікацію основних засобів наведено на рисунку 1.3.

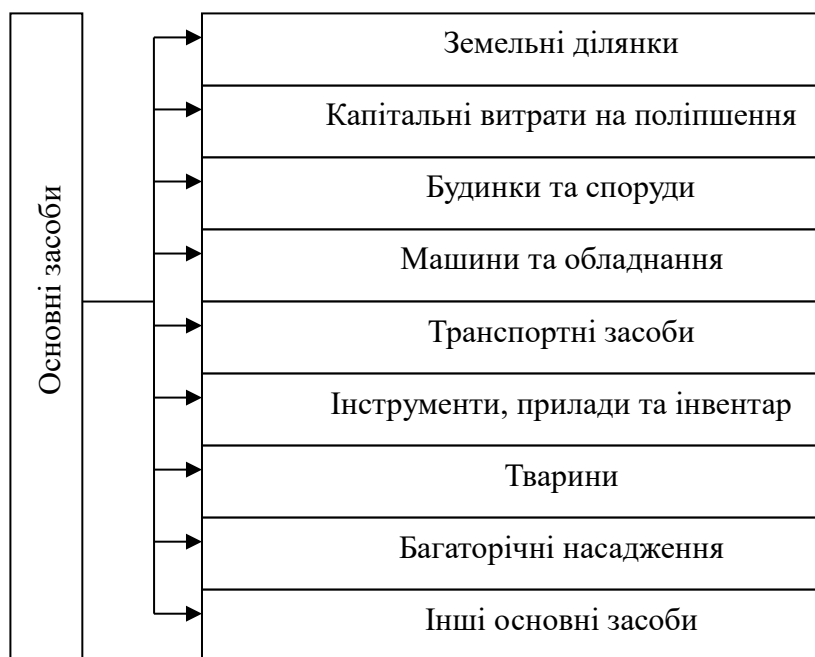

Рисунок 1.3- Класифікація ОЗ для цілей бухгалтерського обліку[13, 16,17]

Поряд із бухгалтерською класифікацією важливе значення має групування основних засобів для цілей оподаткування. Податковий кодекс України[25] передбачає поділ об'єктів за окремими групами, що використовується насамперед для розрахунку амортизації та визначення податкових різниць. Унаслідок цього на практиці підприємства змушені враховувати особливості як бухгалтерського, так і податкового підходів до класифікації необоротних активів.

Не менш важливим елементом методології обліку є оцінка основних засобів. Саме оцінка забезпечує грошове вимірювання об'єктів та створює основу для їх відображення у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності.

Залежно від етапу життєвого циклу об'єкта можуть застосовуватися різні види оцінки (див. мал. 1.4).

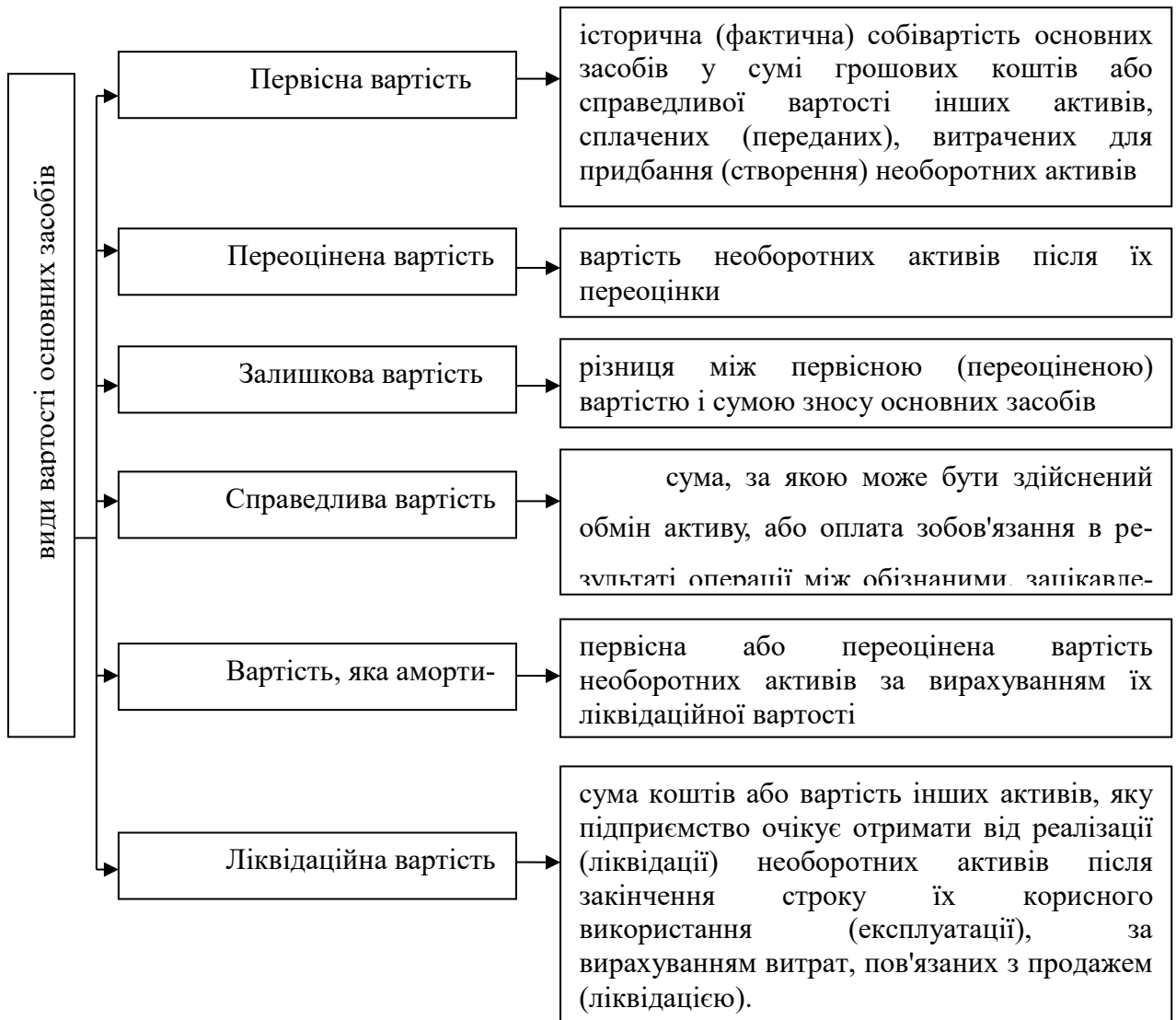

Рисунок 1.4 - Види вартості основних засобів [13,16,17]

Первісна вартість є базовою оцінкою, за якою придбані або створені основні засоби зараховуються на баланс підприємства. До її складу включаються всі витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням, створенням, доставкою, монтажем та приведенням об'єкта у стан, придатний для використання за призначенням[17]. Зокрема, до первісної вартості можуть включатися суми, сплачені постачальникам і підрядникам, реєстраційні збори, митні платежі, витрати на транспортування, страхування ризиків доставки,

монтаж, налагодження та інші витрати, необхідні для введення об'єкта в експлуатацію.

Водночас окремі витрати не формують первісну вартість основних засобів. Насамперед це стосується витрат на обслуговування, поточний ремонт та утримання об'єктів у робочому стані, оскільки вони не збільшують майбутніх економічних вигід від використання активу. Такі витрати визнаються витратами того звітного періоду, у якому були понесені.

Особливості формування первісної вартості залежать також від способу надходження об'єкта на підприємство. Для безоплатно отриманих основних засобів первісною вартістю виступає їх справедлива вартість на дату отримання. Для об'єктів, внесених до статутного капіталу, використовується справедлива вартість, погоджена засновниками. У випадку обміну активами оцінка здійснюється з урахуванням характеру операції та справедливої вартості переданого або отриманого майна.

У процесі експлуатації вартість основних засобів може змінюватися. Зокрема, первісна вартість збільшується на суму витрат, пов'язаних із модернізацією, реконструкцією, добудовою чи дообладнанням об'єкта, якщо такі заходи сприяють зростанню майбутніх економічних вигід від його використання. На відміну від цього витрати на технічне обслуговування та підтримання об'єкта у працездатному стані не капіталізуються, а визнаються витратами звітного періоду.

Отже, визнання, класифікація та оцінка ОЗ є взаємопов'язаними елементами методології бухгалтерського обліку. Від правильності їх застосування залежить достовірність інформації про необоротні активи, ефективність управління майном підприємства та обґрунтованість прийняття управлінських рішень.

1.3 Амортизація основних засобів та її значення в системі бухгалтерського обліку і оподаткування

У процесі господарської діяльності основні засоби поступово втрачають свої технічні, експлуатаційні та економічні характеристики. Незалежно від функціонального призначення та умов використання кожний об'єкт основних засобів піддається фізичному зносу, моральному старінню та впливу науково-технічного прогресу. Тому, виникає необхідність систематичного перенесення вартості таких активів на витрати підприємства протягом строку їх корисного використання. Реалізація цього процесу забезпечується за допомогою механізму амортизації.

Економічна сутність амортизації полягає у поступовому відшкодуванні вартості основних засобів шляхом її включення до собівартості продукції, робіт або послуг. Завдяки амортизації забезпечується формування джерела відтворення основних засобів, необхідного для їх оновлення та підтримання виробничого потенціалу підприємства на належному рівні.

У національних стандартах бухгалтерського обліку амортизація визначається як систематичний розподіл вартості необоротного активу, яка амортизується, протягом строку його корисного використання. Таким чином, амортизація не є процесом оцінки ринкової вартості активу або накопичення коштів, а виступає способом розподілу його вартості між звітними періодами, протягом яких підприємство отримує економічні вигоди від використання відповідного об'єкта[].

Тісно пов'язаним із поняттям амортизації є поняття зносу основних засобів. Під зносом розуміють втрату об'єктом своїх первісних технічних, експлуатаційних та економічних характеристик у процесі використання. У науковій літературі традиційно виокремлюють фізичний і моральний знос основних засобів. Фізичний знос являє собою поступову втрату основними засобами своїх технічних властивостей унаслідок експлуатації, впливу

природних факторів або тривалого часу використання[16]. Його рівень залежить від інтенсивності експлуатації об'єкта, якості технічного обслуговування, умов роботи, надійності конструкції та інших факторів. Частина фізичного зносу може бути усунута шляхом проведення ремонтів, модернізації чи реконструкції, однак із часом настає момент повного фізичного спрацювання об'єкта, що зумовлює необхідність його заміни.

Моральний знос пов'язаний насамперед із науково-технічним прогресом та появою більш продуктивних і економічно ефективних засобів праці[16]. У таких умовах навіть технічно справний об'єкт може втрачати свою конкурентоспроможність та економічну доцільність використання. Особливо гостро проблема морального старіння проявляється щодо машин, обладнання, транспортних засобів та комп'ютерної техніки, які характеризуються високими темпами технологічного оновлення.

Для забезпечення об'єктивного розподілу вартості основних засобів підприємство при визнанні об'єкта активом самостійно встановлює строк його корисного використання. При цьому враховуються очікуваний режим експлуатації об'єкта, його виробнича потужність, прогнозований фізичний та моральний знос, правові обмеження щодо використання активу та інші чинники, що можуть впливати на період отримання економічних вигід.

Відповідно до вимог НП(С)БО 7[17] амортизації підлягає вартість усіх основних засобів, за винятком земельних ділянок та незавершених капітальних інвестицій[17]. Нарахування амортизації розпочинається з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта в експлуатацію, та припиняється з місяця, наступного за місяцем його вибуття або переведення на реконструкцію, модернізацію, добудову чи консервацію.

Важливе значення для організації обліку має вибір методу нарахування амортизації. Метод амортизації повинен найбільш об'єктивно відображати характер споживання економічних вигід від використання активу. Від правильності вибору методу залежить розмір витрат звітного періоду,

фінансовий результат діяльності підприємства та показники фінансової звітності.

Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачено застосування п'яти основних методів нарахування амортизації: прямолінійного, методу зменшення залишкової вартості, методу прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного та виробничого[16,17].

Найбільш поширеним на практиці є прямолінійний метод, відповідно до якого вартість об'єкта рівномірно розподіляється протягом усього строку його корисного використання. Перевагами даного методу є простота застосування та зрозумілість розрахунків. Водночас його недоліком є неврахування фактичної інтенсивності використання об'єкта в окремі періоди експлуатації.

Метод зменшення залишкової вартості та метод прискореного зменшення залишкової вартості забезпечують більш швидке перенесення вартості об'єкта на витрати у перші роки його використання[16,17]. Такі методи доцільно застосовувати щодо активів, ефективність яких знижується з часом або які найбільш інтенсивно використовуються на початкових етапах експлуатації.

Кумулятивний метод також належить до прискорених методів амортизації та передбачає поступове зменшення суми амортизаційних відрахувань протягом строку корисного використання об'єкта[17,19]. Його застосування дозволяє більш повно врахувати особливості споживання економічних вигід від використання активу.

Особливе місце серед методів амортизації займає виробничий метод. Його використання базується на залежності суми амортизації від фактичного обсягу виробленої продукції або виконаних робіт. Перевагою такого підходу є найбільш тісний зв'язок між рівнем використання активу та сумою нарахованої амортизації[17,19].

Разом з тим застосування виробничого методу потребує достовірного визначення очікуваного обсягу виробництва протягом строку експлуатації об'єкта.

Таблиця 1.2 Порівняльна характеристика методів нарахування амортизації основних засобів

Метод амортизації	Характеристика	Переваги	Недоліки	Доцільність застосування
Прямолінійний	Передбачає рівномірний розподіл вартості, що амортизується, протягом усього строку корисного використання об'єкта	Простота розрахунку; стабільність витрат; зручність застосування	Не враховує фактичну інтенсивність використання активу	Будівлі, споруди, офісне обладнання, активи зі стабільним режимом експлуатації
Метод зменшення залишкової вартості	Амортизація нараховується на залишкову вартість об'єкта із застосуванням встановленої норми	Прискорене відшкодування вартості активу; врахування зменшення корисності з часом	Складніший порядок розрахунку; нерівномірність витрат	Машини та обладнання, що швидко втрачають технічні характеристики
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	Передбачає застосування подвійної норми амортизації до залишкової вартості об'єкта	Максимальне відшкодування вартості в перші роки експлуатації; врахування морального старіння	Значне збільшення витрат у перші роки використання	Високотехнологічне обладнання, комп'ютерна техніка, транспортні засоби
Кумулятивний	Амортизація нараховується із застосуванням кумулятивного коефіцієнта, що залежить від строку експлуатації	Дозволяє врахувати поступове зменшення ефективності використання активу	Потребує додаткових розрахунків	Виробниче обладнання зі зниженням продуктивності в процесі експлуатації
Виробничий	Сума амортизації залежить від фактичного обсягу виробництва або виконаних робіт	Найточніше відображає реальне використання активу; забезпечує об'єктивний розподіл витрат	Потребує достовірного прогнозування обсягів виробництва; складність обліку	Виробниче обладнання, робота якого безпосередньо залежить від обсягів випуску продукції

Джерело: проаналізовано та згруповано автором за даними [17,19]

Дані таблиці 1.2 свідчать, що кожен із передбачених НП(С)БО 7[17] методів амортизації має власні особливості, переваги та обмеження. Найбільш

поширеним у практиці господарювання є прямолінійний метод завдяки простоті застосування та рівномірному розподілу витрат між звітними періодами. Водночас для активів, схильних до швидкого морального старіння, більш доцільним є використання прискорених методів амортизації. Виробничий метод забезпечує найбільш об'єктивне відображення процесу споживання економічних вигід від використання основних засобів, проте потребує детального обліку обсягів виробництва. Отже, вибір методу амортизації повинен здійснюватися з урахуванням характеру використання об'єкта, очікуваного способу отримання економічних вигід та особливостей діяльності підприємства.

В умовах гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами особливого значення набуває порівняння підходів до амортизації, передбачених НП(С)БО 7[17] та МСБО 16 «Основні засоби»[13]. Загалом підходи до визначення вартості, що амортизується, строків корисного використання та необхідності систематичного розподілу вартості активу є подібними. Водночас міжнародні стандарти більшою мірою орієнтовані на застосування професійного судження під час вибору методу амортизації та перегляду строків корисного використання активів.

Амортизація має важливе значення не лише для бухгалтерського обліку, а й для оподаткування діяльності підприємств. Сума амортизаційних відрахувань впливає на величину витрат, фінансовий результат до оподаткування та об'єкт оподаткування податком на прибуток. При цьому податкове законодавство встановлює окремі правила визначення амортизації для цілей податкового обліку, що може спричиняти виникнення податкових різниць між бухгалтерськими та податковими показниками.

Отже, амортизація є одним із ключових елементів системи обліку основних засобів, який забезпечує об'єктивний розподіл їх вартості між звітними періодами та формування достовірних фінансових результатів діяльності підприємства. Раціональний вибір методу амортизації та правильне визначення строку корисного використання сприяють підвищенню якості

облікової інформації, ефективності управління активами та обґрунтованості управлінських рішень.

Проведене теоретичне дослідження дозволило узагальнити наукові підходи до визначення сутності основних засобів, розкрити особливості їх визнання, класифікації та оцінки, а також визначити роль амортизації в системі бухгалтерського обліку та оподаткування.

У результаті аналізу наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених встановлено, що незважаючи на різноманітність підходів до трактування поняття «основні засоби», більшість авторів розглядають їх як матеріальні активи довгострокового використання, які беруть участь у господарській діяльності підприємства, зберігають свою натурально-речову форму протягом тривалого часу та поступово переносять власну вартість на створюваний продукт, виконані роботи або надані послуги. Дослідження показало, що сучасні наукові підходи загалом узгоджуються з положеннями національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, хоча окремі автори акцентують увагу на різних аспектах функціонування основних засобів, зокрема на їх виробничому призначенні, ролі у створенні економічних вигід або особливостях відтворення.

Встановлено, що методологічною основою організації обліку основних засобів виступають положення національних стандартів бухгалтерського обліку, МСБО 16 «Основні засоби»[13], Податкового кодексу України[25] та інших нормативних актів. Проведене порівняння дозволило зробити висновок про високий рівень узгодженості національних та міжнародних підходів щодо критеріїв визнання основних засобів. Водночас податкове законодавство передбачає окремі вимоги щодо їх групування та амортизації, що зумовлює необхідність паралельного врахування бухгалтерських і податкових правил під час організації облікового процесу.

Дослідження порядку визнання та класифікації основних засобів засвідчило, що ключовими умовами відображення об'єкта у складі активів є наявність майбутніх економічних вигід від його використання та можливість

достовірного визначення його вартості. Важливе значення для організації бухгалтерського обліку має класифікація основних засобів, яка забезпечує систематизацію інформації про необоротні активи залежно від їх функціонального призначення, технічних характеристик та умов використання. Саме класифікаційний підхід створює основу для побудови аналітичного обліку, здійснення контролю за збереженням майна та проведення оцінки ефективності його використання.

Важливим елементом облікової методології є оцінка основних засобів на різних етапах їх життєвого циклу. Встановлено, що базою для первісного визнання активу виступає його первісна вартість, яка формується із сукупності витрат, безпосередньо пов'язаних із придбанням, створенням та підготовкою об'єкта до експлуатації. Разом із цим у процесі використання основних засобів застосовуються й інші види оцінки, зокрема залишкова, справедлива та переоцінена вартість. Особливого значення набуває оцінка об'єктів при їх вибутті, оскільки саме вона забезпечує достовірне визначення фінансових результатів від реалізації, ліквідації чи іншого способу припинення використання активу.

Дослідження теоретичних засад амортизації показало, що вона є одним із ключових інструментів відображення процесу поступового споживання економічного потенціалу основних засобів. Амортизаційні відрахування забезпечують систематичний розподіл вартості активів між звітними періодами відповідно до отриманих економічних вигід. Водночас амортизація виконує не лише облікову, а й економічну функцію, оскільки сприяє формуванню фінансових ресурсів для оновлення та модернізації матеріально-технічної бази підприємства.

Проведений аналіз методів нарахування амортизації дозволив встановити, що вибір конкретного методу повинен залежати від характеру використання активу та особливостей отримання економічних вигід від його експлуатації. Найбільш універсальним залишається прямолінійний метод, однак для окремих видів активів більш обґрунтованим може бути застосування прискорених або

виробничого методів амортизації. У сучасних умовах господарювання особливої актуальності набуває необхідність забезпечення відповідності обраного методу реальним умовам використання об'єкта.

Отже, результати проведеного дослідження свідчать, що основні засоби є одним із найважливіших складників ресурсного потенціалу підприємства та займають провідне місце в системі бухгалтерського обліку. Ефективність їх використання значною мірою залежить від правильності організації обліку, обґрунтованості оцінки, раціонального вибору методів амортизації та належного врахування вимог податкового законодавства. Теоретичні положення, узагальнені у першому розділі, формують методичну основу для подальшого дослідження практики обліку наявності та руху основних засобів, а також особливостей їх оподаткування на підприємстві.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ НА ПАТ «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Підприємство ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» одне з найбільших промислових підприємств України і є найбільшим металургійним комбінатом повного циклу та входить до складу міжнародної металургійної корпорації ArcelorMittal. Значні масштаби виробництва, високий рівень капіталомісткості діяльності та наявність потужного комплексу основних засобів обумовлюють актуальність дослідження особливостей їх обліку та оподаткування саме на базі цього підприємства.

Історія створення сучасного ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» бере початок від Криворізького державного гірничо-металургійного комбінату «Криворіжсталь», який тривалий час був одним із флагманів вітчизняної металургійної галузі. У процесі реформування державного сектору економіки та відповідно до Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств»[] державне підприємство було реорганізоване у відкрите акціонерне товариство. Рішенням Міністерства промислової політики України від 07 квітня 2004 року № 166[] було створено ВАТ «Криворізький гірничо-металургійний комбінат «Криворіжсталь», яке зареєстровано виконавчим комітетом Криворізької міської ради 08 квітня 2004 року.

Подальший розвиток підприємства пов'язаний із процесами приватизації та інтеграції до міжнародного бізнес-середовища. У 2006 році відповідно до рішення загальних зборів акціонерів підприємство змінило назву на ВАТ «Міттал Стіл Кривий Ріг», а вже у 2007 році після об'єднання міжнародних металургійних компаній Mittal Steel та Arcelor було перейменоване у ВАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Наступним етапом стало приведення організаційно-правової форми у відповідність до вимог законодавства України,

внаслідок чого у 2011 році підприємство отримало статус публічного акціонерного товариства. На сьогодні товариство здійснює діяльність відповідно до чинної редакції Статуту та є повним правонаступником усіх майнових і немайнових прав та обов'язків попередніх юридичних осіб.

Основною метою діяльності підприємства є отримання прибутку та забезпечення економічного розвитку шляхом ефективного здійснення виробничо-господарської діяльності. Як один із найбільших виробників металопродукції в Україні, ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» забезпечує повний виробничий цикл – від видобутку залізної руди до виробництва готової металопродукції.

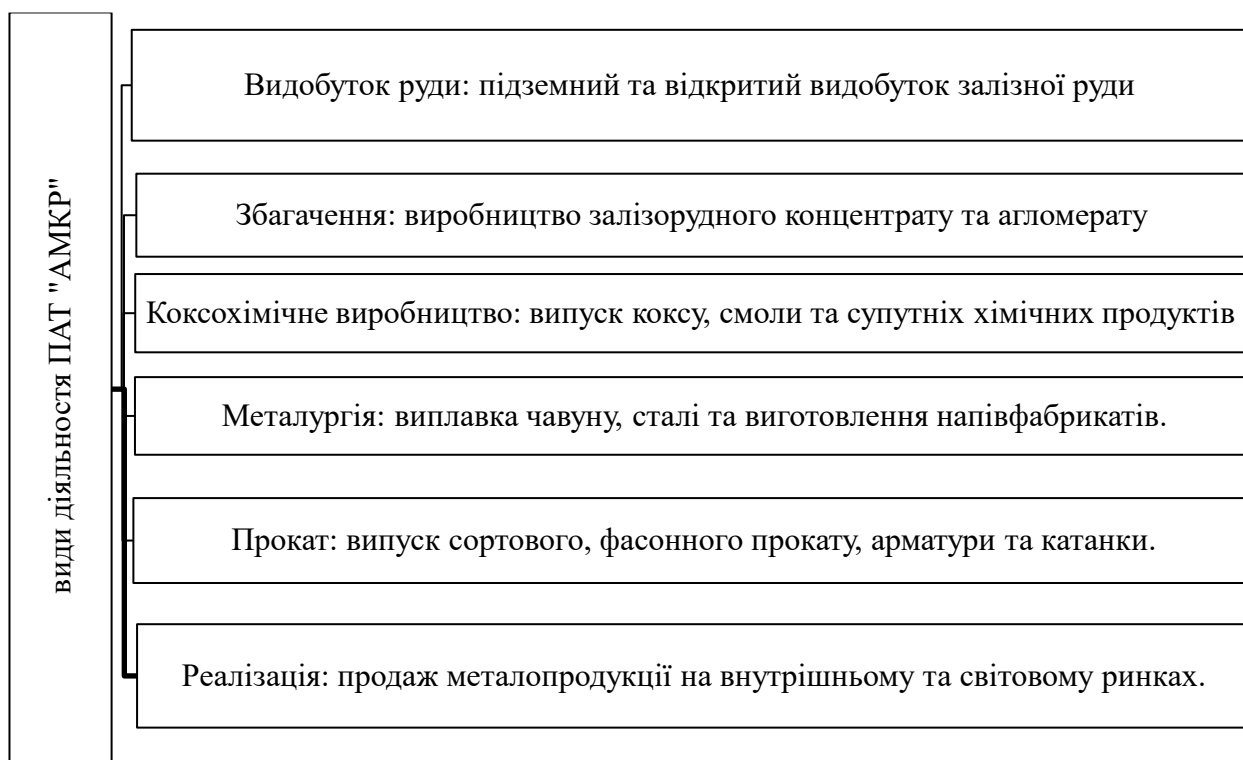

Рисунок 2.1- Основні напрями діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» [36]

Підприємство володіє значним виробничим потенціалом, що включає гірничодобувний департамент, коксохімічне виробництво, агломераційні фабрики, доменне, сталеплавильне та прокатне виробництва. Особливістю

діяльності товариства є висока частка необоротних активів у структурі майна, що характерно для підприємств металургійної галузі.

Майно товариства формується за рахунок внесків акціонерів, результатів господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством. Підприємство є власником майна, створеного або придбаного у процесі здійснення діяльності, та самостійно несе ризики його випадкового пошкодження чи втрати. Відповідно до положень Статуту товариство має право володіти, користуватися та розпоряджатися власними активами, зокрема основними засобами, здійснювати їх придбання, продаж, передачу в оренду, модернізацію та реконструкцію.

Станом на кінець 2025 року статутний капітал підприємства становив 3 859 533 тис. грн. та був поділений на 3 859 533 000 простих іменних акцій номінальною вартістю 1 грн. кожна. Усі акції товариства існують виключно в електронній формі.

Для оцінки результативності діяльності підприємства доцільно проаналізувати основні фінансово-економічні показники його роботи за 2023–2025 роки (див.табл. 2.1).

Проведений аналіз свідчить про складні умови функціонування підприємства протягом досліджуваного періоду. Незважаючи на зростання обсягів реалізації продукції, фінансові результати залишаються від'ємними. Так, чистий дохід від реалізації продукції збільшився з 41,85 млрд. грн. у 2023 році до 70,63 млрд. грн. у 2025 році, тобто майже на 68,8 %. Найбільший приріст доходу спостерігався у 2024 році, коли показник зріс на 54,35 % порівняно з попереднім роком.

Одночасно із зростанням доходів відбулося збільшення собівартості реалізованої продукції. У 2025 році її величина досягла 75,36 млрд. грн., що на 48,8 % перевищує рівень 2023 року. Перевищення собівартості над доходами стало причиною формування від'ємного валового фінансового результату протягом усього досліджуваного періоду.

Валовий збиток підприємства у 2023 році становив 8,79 млрд. грн. У 2024 році його величина скоротилася майже удвічі та склала 4,45 млрд. грн., що свідчило про певне покращення ефективності виробничої діяльності. Проте у 2025 році негативна тенденція частково відновилася, внаслідок чого валовий збиток збільшився до 4,73 млрд. грн.

Таблиця 2.1- Динаміка фінансових результатів діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2023–2025 рр.(тис.грн.)[36]

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відх-ня 2024/2023 (+,-)	Темп прир. 2024/2023, %	Відх-ня 2025/2024 (+,-)	Темп прир. 25/24, %
Дохід від реалізації продукції	41848635,0	64591407	70634443,0	+22742772	+54,35	+6043036,0	+9,36
Собівартість реалізованої продукції	50635909,0	69042126	75361466,0	+18406217	+36,35	+6319340,0	+9,15
Валовий прибуток (збиток)	-8787274,0	-4450719	-4727023,0	+4336555	+49,35*	-2763004,0	-6,21*
Фінансовий результат від операційної діяльності	-10261777,0	-7 079139	-7762609,0	+3182638	+31,01*	-683470,0	-9,65*
Фінансовий результат до оподаткування	-11721749,0	-8 833003	-8896784,0	+2888746	+24,64*	-63781,0	-0,72*
Чистий прибуток (збиток)	-11811030,0	-8848963	-8896797,0	+2962067	+25,08*	-47834,0	-0,54*
Сукупний дохід	-12196145,0	-8620358	-9668067,0	+3575787	+29,32*	-1047709,0	-12,15*

Джерело: складено автором за даними фінансової звітності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»[36]

Аналогічна ситуація спостерігається щодо результатів операційної діяльності. У 2023 році операційний збиток підприємства становив 10,26 млрд. грн., тоді як у 2024 році він скоротився до 7,08 млрд. грн. У 2025 році розмір збитку знову зріс до 7,76 млрд. грн. Основними причинами залишаються високі виробничі витрати, логістичні обмеження, нестабільність світового ринку металопродукції та наслідки воєнного стану в Україні.

Негативний фінансовий результат до оподаткування зберігався протягом усього аналізованого періоду та коливався в межах від 8,8 до 11,7 млрд. грн. Відповідно підприємство завершило 2025 рік із чистим збитком 8,9 млрд. грн.

Для більш повної оцінки діяльності підприємства доцільно проаналізувати показники ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності, які характеризують рівень платоспроможності, фінансової незалежності та ефективності використання ресурсів підприємства (див.табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Аналіз показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2023–2025 рр.

Показник	Норм-вне значення	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відх. 2025 р. від 2023 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності	>1,0	0,70	0,66	0,51	-0,19
Коефіцієнт автономії	>0,5	0,34	0,14	-0,04	-0,38
Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	2,94	6,99	-23,76*	х
Рентабельність активів, %	>0	-25,11	-17,11	-16,49	+8,62
Рентабельність власного капіталу, %	>0	-73,74	-119,64	391,65*	х
Рентабельність реалізації, %	>0	-28,22	-13,70	-12,60	+15,62

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ПАТ «АМКР»[36]

Дані таблиці свідчать, що деякі показники втратили економічний зміст через від'ємне значення власного капіталу у 2025 році. Коефіцієнт автономії знизився з 0,341 у 2023 році до від'ємного значення у 2025 році, що обумовлено накопиченням непокритих збитків та зменшенням власного капіталу.

Коефіцієнт поточної ліквідності протягом досліджуваного періоду був нижчим за нормативне значення (1,0–2,0), що свідчить про недостатність оборотних активів для погашення поточних зобов'язань. У 2025 році на 1 грн. поточних зобов'язань припадало лише 0,51 грн. оборотних активів. Разом з тим частка основних засобів у структурі активів залишалася високою та перевищувала 50 %, що характерно для підприємств гірничо-металургійного комплексу. У 2025 році цей показник досяг 55,94 %, що підтверджує значну роль основних засобів у формуванні виробничого потенціалу підприємства.

Показники рентабельності активів та власного капіталу протягом аналізованого періоду мали від'ємне значення, що пояснюється збитковою діяльністю товариства. Водночас скорочення від'ємного значення ROA з -25,11 % у 2023 році до -16,49 % у 2025 році свідчить про певне підвищення ефективності використання активів порівняно з початком досліджуваного періоду.

Особливу увагу слід приділити характеристиці основних засобів підприємства, оскільки саме вони є предметом даного дослідження. Аналіз структури майна підприємства та місця основних засобів у складі активів у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3- Аналіз складу та структури основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2023–2025 рр.

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025 р. від 2023р	
				Абс., ±	віднос, %
Основні засоби, тис. грн.	25233789,0	27125411,0	30190884,0	+4957095,0	+19,64
Необоротні активи, тис. грн.	25330277,0	27262639,0	30318108,0	+4987831,0	+19,69
Валюта балансу, тис. грн.	47031718,0	51725655,0	53967849,0	+6936131,0	+14,75
Частка основних засобів у необоротних активах, %	99,62	99,50	99,58	-0,04 в.п.	x
Частка основних засобів у активах, %	53,65	52,44	55,94	+2,29 в.п.	x
Коефіцієнт забезпеченості активів основними засобами	0,54	0,52	0,56	+0,02	+4,28

Джерело: розраховано автором за даними фінансової звітності ПАТ «АМКР»[36]

Аналіз даних табл. 2.3 свідчить, що основні засоби є визначальним елементом майнового потенціалу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг». Протягом 2023–2025 рр. їх балансова вартість збільшилася на 4 957 095 тис. грн., або на 19,64 %, що пов'язано з реалізацією інвестиційних програм, модернізацією виробничих потужностей та здійсненням капітальних вкладень у виробничу інфраструктуру підприємства. Темпи зростання основних засобів перевищували темпи збільшення загальної вартості активів. Якщо валюта

балансу за досліджуваний період зросла на 14,75 %, то вартість основних засобів збільшилася майже на 20 %. У результаті частка основних засобів у структурі активів підприємства підвищилася з 53,65 % у 2023 році до 55,94 % у 2025 році.

Особливістю підприємства є надзвичайно висока частка основних засобів у складі необоротних активів, яка протягом усього періоду перевищувала 99 %. Специфіка металургійного виробництва, яке потребує значних капіталовкладень у виробничі будівлі, споруди, технологічне обладнання, транспортні засоби та інші об'єкти виробничого призначення.

Зростання коефіцієнта забезпеченості активів основними засобами з 0,54 до 0,56 свідчить про подальше підвищення рівня капіталомісткості діяльності підприємства. Разом із позитивною динамікою вартості активів спостерігається погіршення структури джерел їх фінансування. Власний капітал підприємства скоротився з 16,02 млрд. грн. у 2023 році до від'ємного значення у 2025 році (-2,27 млрд. грн.). Причиною такого зниження стало накопичення значних непокритих збитків, які на кінець 2025 року перевищили 32,8 млрд. грн.

Водночас така структура активів потребує належної організації бухгалтерського обліку, контролю за збереженням майна та ефективного управління процесами відтворення основних засобів.

Таким чином, проведений аналіз організаційно-економічних показників діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» свідчить, що підприємство є одним із найбільших металургійних комплексів України, діяльність якого характеризується високою капіталомісткістю виробництва та значною питомою вагою основних засобів у структурі активів. Незважаючи на складні умови функціонування та наявність збиткової діяльності протягом 2023–2025 рр., підприємство продовжує здійснювати інвестиції у виробничі потужності та підтримувати значний виробничий потенціал. Висока частка ОЗ у структурі активів зумовлює необхідність належної організації їх документального оформлення, обліку та контролю, що визначає актуальність подальшого дослідження.

2.2 Облікова політика ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та основні положення щодо організації обліку основних засобів

Бухгалтерський облік на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» організований відповідно до вимог Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України»[25], міжнародних стандартів фінансової звітності, внутрішніх регламентів підприємства та корпоративних стандартів групи ArcelorMittal.

Організація бухгалтерського обліку покладена на бухгалтерську службу підприємства, яку очолює фінансовий директор та головний бухгалтер. Задорожній П. Структура бухгалтерської служби сформована за функціональним принципом та передбачає розподіл обов'язків між окремими підрозділами залежно від об'єктів обліку. Зважаючи на значний обсяг господарських операцій, пов'язаних із придбанням, модернізацією, переміщенням та вибуттям основних засобів, на підприємстві функціонують відповідальні підрозділи, які забезпечують належне документальне оформлення та контроль руху необоротних активів. Взаємодія між бухгалтерською службою, виробничими підрозділами та службами технічного контролю забезпечує своєчасне відображення інформації про стан і рух основних засобів в обліковій системі.

На ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» застосовується централізована форма організації бухгалтерського обліку, за якої обробка первинної інформації та формування звітності здійснюються єдиною бухгалтерською службою підприємства. Для ведення бухгалтерського обліку використовується автоматизована форма обліку, яка базується на застосуванні сучасних інформаційних технологій та корпоративних інформаційних систем. Використання автоматизованої форми дозволяє забезпечити оперативність обробки значних обсягів інформації, мінімізувати ризик арифметичних помилок та підвищити ефективність внутрішнього контролю.

Система бухгалтерського обліку підприємства забезпечує безперервне накопичення, узагальнення та зберігання інформації про господарські операції, а також автоматичне формування облікових реєстрів і фінансової звітності відповідно до встановлених вимог.

Важливим елементом організації бухгалтерського обліку на підприємстві є облікова політика, яка визначає принципи і методи обліку та складання фінансової звітності. Щодо основних засобів облікова політика ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» формується з урахуванням вимог МСБО 16 «Основні засоби» [13], МСБО 32 «Зменшення корисності активів», МСБО 17 «Оренда», а також внутрішніх корпоративних процедур групи ArcelorMittal.

Таблиця 2.4- Основні елементи облікової політики ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» щодо основних засобів

Елемент облікової політики	Характеристика
Нормативна база обліку	МСБО, МСФЗ, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність»[26], Податковий кодекс України[25], внутрішні регламенти підприємства
Критерії визнання основних засобів	Ймовірність отримання вигід та можливість достовірної оцінки вартості об'єкта
Одиниця обліку	Окремий інвентарний об'єкт або компонент об'єкта, якщо він має самостійний строк корисного використання
Первісна оцінка	За фактичною собівартістю придбання або створення
Подальша оцінка	За переоціненою вартістю
Формування первісної вартості	Включаються витрати на придбання, транспортування, монтаж, налагодження та введення в експлуатацію
Амортизація	Нараховується протягом строку корисного використання активу
Перегляд строків експлуатації	Здійснюється у разі зміни умов використання активу або очікуваних економічних вигід
Витрати на ремонт	Поточні ремонти визнаються витратами звітного періоду
Поліпшення активів	Модернізація, реконструкція та добудова збільшують балансову вартість об'єкта
Облік оренди	Здійснюється відповідно до МСБО 17 «Оренда». Визнаються активи з права користування та орендні зобов'язання.
Інвентаризація	Проводиться відповідно до вимог законодавства та внутрішніх нормативних документів підприємства

Джерело: узагальнено автором на основі облікової політики та вимог МСБО[2,13,25,26,36]

Основні класифікуються за видами активів відповідно до вимог МСБО/НСБО та внутрішніх корпоративних регламентів підприємства. Нарахування амортизації здійснюється систематично протягом строку корисного використання активу.

Таблиця 2.5- Методи оцінки та амортизації основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Показник	Характеристика
База обліку	МСБО
Модель оцінки	Первісна вартість
Метод амортизації	Прямолінійний
Початок амортизації	3 місяця введення в експлуатацію
Періодичність перегляду строків	Не рідше одного разу на рік
Облік модернізації	Капіталізація витрат
Облік ремонту	Витрати періоду

Джерело: узагальнено автором на основі облікової політики ПАТАМКР

Особлива увага приділяється капітальним інвестиціям та модернізації виробничих потужностей. Витрати, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигід від використання об'єкта, капіталізуються та збільшують його балансову вартість. Поточні витрати на технічне обслуговування та ремонт визнаються витратами звітного періоду.

Одним із важливих елементів облікової політики ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є порядок обліку орендних операцій, який здійснюється відповідно до вимог МСБО 17 «Оренда»[10]. Застосування зазначеного стандарту забезпечує відображення у фінансовій звітності економічної сутності орендних відносин та дозволяє користувачам звітності отримувати повну інформацію про права користування активами та пов'язані з ними зобов'язання.

На дату укладення договору підприємство здійснює оцінку його змісту з метою визначення наявності ознак оренди. Договір визнається орендою або таким, що містить оренду, якщо він передає право контролювати використання ідентифікованого активу протягом визначеного періоду часу в обмін на компенсацію.

Відповідно до вимог МСБО 17 «Оренда»[10] ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» як орендар визнає у бухгалтерському обліку актив з права користування та орендне зобов'язання щодо більшості договорів оренди. Виняток становлять короткострокові договори оренди строком до 12 місяців та договори оренди малоцінних активів, за якими орендні платежі визнаються витратами звітного періоду на систематичній основі протягом строку оренди.

Первісна вартість активу з права користування формується на основі суми орендного зобов'язання, здійснених авансових платежів, первісних прямих витрат та очікуваних витрат на демонтаж або відновлення об'єкта після завершення орендних відносин.

Орендне зобов'язання на дату початку оренди оцінюється за теперішньою вартістю майбутніх орендних платежів. До складу таких платежів включаються фіксовані орендні платежі, змінні платежі, що залежать від індексів або ставок, суми гарантій ліквідаційної вартості, а також платежі, пов'язані з реалізацією права викупу активу або дострокового припинення оренди.

Після первісного визнання актив з права користування обліковується за моделлю собівартості та підлягає систематичній амортизації протягом строку оренди або строку корисного використання активу. Орендне зобов'язання надалі коригується на суму нарахованих процентів, здійснених платежів та результатів перегляду умов договору оренди.

Особливого значення зазначені положення набувають для ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», оскільки підприємство використовує значну кількість виробничого, транспортного та спеціалізованого обладнання, яке може залучатися на умовах оренди. Визнання активів з права користування забезпечує більш достовірне відображення виробничого потенціалу підприємства та джерел його фінансування у фінансовій звітності.

Крім діяльності як орендар, підприємство також може виступати орендодавцем. У такому випадку договори класифікуються як фінансова або операційна оренда залежно від ступеня передачі ризиків та вигід, пов'язаних із

правом власності на актив. Доходи від операційної оренди визнаються рівномірно протягом строку дії договору.

Однією з характерних особливостей організації обліку на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є високий рівень автоматизації облікових процесів.

Для забезпечення управління фінансово-господарською діяльністю підприємство використовує корпоративну ERP-систему, побудовану на платформі SAP. Використання SAP забезпечує інтеграцію бухгалтерського, податкового, виробничого, управлінського та оперативного обліку в єдиному інформаційному середовищі. SAP дозволяє підвищити оперативність обробки інформації, мінімізувати ризик помилок та забезпечити належний рівень внутрішнього контролю за використанням основних засобів.

Таблиця 2.6- Характеристика інформаційної системи SAP у процесі обліку основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Напрямок використання SAP	Функціональні можливості
Облік надходження основних засобів	Формування карток активів, автоматичне відображення господарських операцій
Облік капітальних інвестицій	Контроль витрат на створення та модернізацію об'єктів
Аналітичний облік	Ведення інформації за інвентарними номерами, підрозділами та місцями експлуатації
Нарахування амортизації	Автоматичний розрахунок амортизаційних відрахувань відповідно до встановлених параметрів
Контроль переміщення активів	Відображення внутрішнього руху між структурними підрозділами
Облік вибуття	Автоматичне формування бухгалтерських проведення при ліквідації або реалізації
Формування звітності	Підготовка фінансової, податкової та управлінської звітності
Внутрішній контроль	Моніторинг змін щодо основних засобів та аудит господарських операцій

Джерело: узагальнено автором за даними ПАТ «АМКР» [36]

Проведене дослідження свідчить, що система бухгалтерського обліку основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» загалом відповідає вимогам чинного законодавства України, міжнародним стандартам фінансової звітності та корпоративним стандартам групи ArcelorMittal.

Таблиця 2.7 - Переваги та недоліки системи обліку ОЗ на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Переваги	Недоліки
Використання міжнародних стандартів фінансової звітності	Значна складність облікових процедур через масштаби діяльності
Високий рівень автоматизації облікових процесів	Велика кількість об'єктів основних засобів потребує постійного контролю
Інтегрована ERP-система SAP	Значні витрати на підтримку інформаційної інфраструктури
Розвинена система внутрішнього контролю	Високі вимоги до кваліфікації працівників
Деталізований аналітичний облік	Складність проведення інвентаризації великої кількості активів
Можливість оперативного формування звітності	Необхідність постійного оновлення програмного забезпечення

Джерело: сформовано автором за даними підприємства [36]

Таким чином, система обліку ОЗ на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» характеризується високим рівнем організації та автоматизації. Використання сучасних цифрових технологій, міжнародних стандартів фінансової звітності та розвиненої системи внутрішнього контролю забезпечує достовірність облікової інформації. Водночас масштабність діяльності підприємства зумовлює необхідність постійного вдосконалення процедур контролю, управління активами та інформаційного забезпечення облікового процесу.

2.3 Організація первинного обліку та документування операцій з основними засобами

Ефективна організація первинного обліку основних засобів є важливою передумовою забезпечення достовірності інформації про наявність, рух та технічний стан необоротних активів підприємства. Саме первинні документи виступають основою для відображення господарських операцій на рахунках

бухгалтерського обліку, формування реєстрів аналітичного і синтетичного обліку та складання фінансової звітності.

Для ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», яке володіє значним обсягом виробничих будівель, споруд, технологічного обладнання, транспортних засобів та інших об'єктів основних засобів, належна організація документального оформлення операцій має особливе значення. Значні масштаби виробництва обумовлюють необхідність чіткого контролю за надходженням, переміщенням, модернізацією, ремонтом та вибуттям об'єктів основних засобів.

Організація бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві здійснюється відповідно до вимог МСБО 16 «Основні засоби»[13], МСБО 17«Оренда», МСБО 36 «Зменшення корисності активів», Податкового кодексу України та внутрішніх корпоративних регламентів групи ArcelorMittal.

Особливістю організації первинного обліку основних засобів на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є широке застосування корпоративної інформаційної системи SAP ERP, яка забезпечує комплексну автоматизацію облікових процесів та інтеграцію бухгалтерського, податкового, виробничого й управлінського обліку.

Використання даної системи дозволяє формувати первинні документи в електронному вигляді, здійснювати контроль за рухом активів у режимі реального часу та забезпечувати достовірність облікової інформації на всіх етапах життєвого циклу основних засобів. Крім того, оформлення первинних документів має відповідати вимогам чинного законодавства і містити обов'язкові реквізити, а саме:

- назву документа, дату складання,
- зміст господарської операції,
- кількісні та вартісні показники,
- посади та підписи відповідальних осіб.

Основні первинні документи, що використовуються для обліку основних на ПАТ «АМКР» наведено нижче (див. рис.2.2)

Рисунок 2.2 - Документальне забезпечення первинного обліку ОЗ ПАТ АМКР[36]

Документообіг щодо основних засобів на підприємстві охоплює всі етапи життєвого циклу об'єкта – від його придбання до списання (див.рис. 2.3)

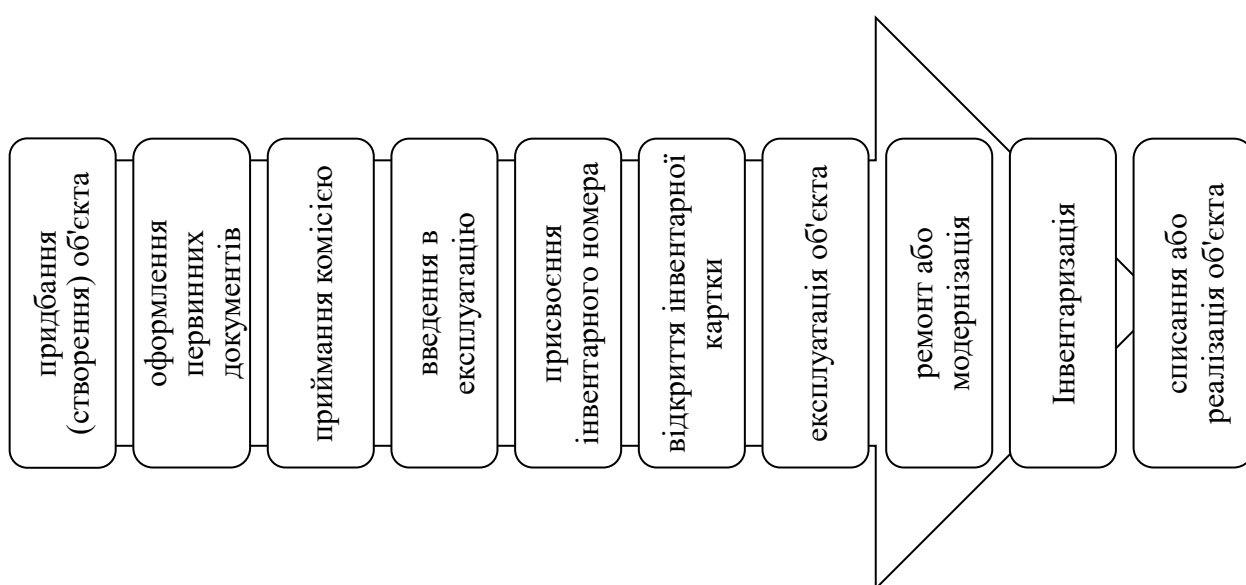

Рисунок 2.3 - Загальна схема документообігу операцій з ОЗ ПАТ АМКР[36]

Порядок документального оформлення операцій з основними засобами залежить від характеру господарської операції. Слід зауважити, що облік основних засобів у SAP ERP здійснюється за допомогою спеціалізованого модуля FI-AA (Asset Accounting), який інтегрований з іншими функціональними модулями системи, зокрема MM (управління матеріальними потоками), PM (технічне обслуговування та ремонти обладнання), FI (фінансовий облік) та CO (контролінг). Така інтеграція забезпечує автоматичне відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку та мінімізує ризик виникнення помилок при обробці інформації.

Надходження основних засобів на підприємство може здійснюватися шляхом придбання, безоплатного отримання, внесення до статутного капіталу, обміну або власного виготовлення. Після отримання об'єкта створюється комісія, яка здійснює його огляд, перевіряє технічний стан та відповідність супровідним документам. Документування надходження основних засобів починається з оформлення замовлення на закупівлю у модулі MM. Після отримання об'єкта від постачальника відповідальні працівники здійснюють його приймання, а система автоматично формує електронний документ надходження матеріальних цінностей. На підставі цього документа об'єкт зараховується на баланс підприємства. На підставі первинних даних створюється картка об'єкта основних засобів (Asset Master Record), у якій накопичується інформація про інвентарний номер, місце експлуатації, матеріально відповідальну особу, дату введення в експлуатацію, строк корисного використання, метод амортизації та інші характеристики активу (див.дод. Ж).

Після завершення монтажних та пусконаладжувальних робіт у SAP формується електронний акт введення об'єкта в експлуатацію. Вказаний документ є підставою для початку нарахування амортизації та відображення активу у складі основних засобів підприємства. Усі погодження здійснюються за допомогою електронного маршруту узгодження (Workflow), що забезпечує контроль з боку технічних служб, бухгалтерії та фінансового менеджменту.

Важливе значення в системі SAP має картка об'єкта основних засобів. На відміну від традиційних паперових форм, вона містить не лише облікові дані, а й повну історію експлуатації активу. У картці фіксуються операції модернізації, реконструкції, часткової ліквідації, переміщення між структурними підрозділами, зміни матеріально відповідальних осіб та результати інвентаризації. Це забезпечує можливість оперативного контролю за станом кожного об'єкта та підвищує рівень аналітичності облікової інформації.

Внутрішнє переміщення основних засобів між виробничими підрозділами оформлюється шляхом створення відповідного електронного документа переміщення. У системі відображаються дані про підрозділ-відправник, підрозділ-одержувач, матеріально відповідальних осіб та причини переміщення. Після підтвердження операції інформація автоматично оновлюється в реєстрі основних засобів підприємства.

Операції модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основних засобів також документуються в SAP ERP. Витрати, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигід від використання активу, накопичуються на відповідних внутрішніх замовленнях або інвестиційних проєктах. Після завершення робіт система формує документ капіталізації витрат, що забезпечує автоматичне збільшення первісної вартості об'єкта основних засобів. Одночасно можуть переглядатися строк корисного використання та параметри амортизації.

Документальне оформлення ремонтів здійснюється із використанням функціоналу модуля PM. Система дозволяє формувати заявки на ремонт, наряди на виконання робіт, акти виконаних ремонтних заходів та здійснювати контроль витрат за кожним об'єктом обладнання. Завдяки цьому забезпечується розмежування витрат на поточний ремонт та капітальні поліпшення, що має важливе значення для правильного бухгалтерського обліку.

Вибуття основних засобів супроводжується формуванням електронного акта списання або документа реалізації активу. У процесі проведення такої операції SAP автоматично визначає суму накопиченої амортизації, залишкову

вартість об'єкта, фінансовий результат від вибуття та формує відповідні бухгалтерські проведення. Це забезпечує своєчасне та достовірне відображення інформації у фінансовій звітності підприємства.

Особливе місце в системі документування займає інвентаризація основних засобів. Під час проведення інвентаризації SAP ERP забезпечує формування інвентаризаційних відомостей, порівняльних відомостей та звітів про виявлені розбіжності. Результати інвентаризації автоматично відображаються в аналітичних регістрах обліку, що сприяє посиленню контролю за збереженням майна підприємства.

Таким чином, використання SAP ERP на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» забезпечує високий рівень автоматизації первинного обліку основних засобів, оперативність отримання інформації, посилення внутрішнього контролю та підвищення достовірності даних бухгалтерського обліку. Автоматизоване формування первинних документів дозволяє оптимізувати документообіг, скоротити трудомісткість облікових робіт та створити належне інформаційне забезпечення для прийняття управлінських рішень щодо використання й відтворення основних засобів підприємства.

2.4 Аналітичний та синтетичний облік основних засобів

Облік основних засобів ведеться із застосуванням корпоративної ERP-системи SAP, що забезпечує інтеграцію бухгалтерського, податкового, виробничого та управлінського обліку в єдиному інформаційному середовищі.

Аналітичний облік ОЗ на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» ведеться за кожним окремим інвентарним об'єктом.

В аналітичному обліку накопичується інформація щодо первісної вартості об'єкта, дати введення в експлуатацію, місця використання, матеріально відповідальної особи, строку корисного використання, суми нарахованої

амортизації, залишкової вартості та історії змін, пов'язаних із модернізацією, реконструкцією або переміщенням активу.

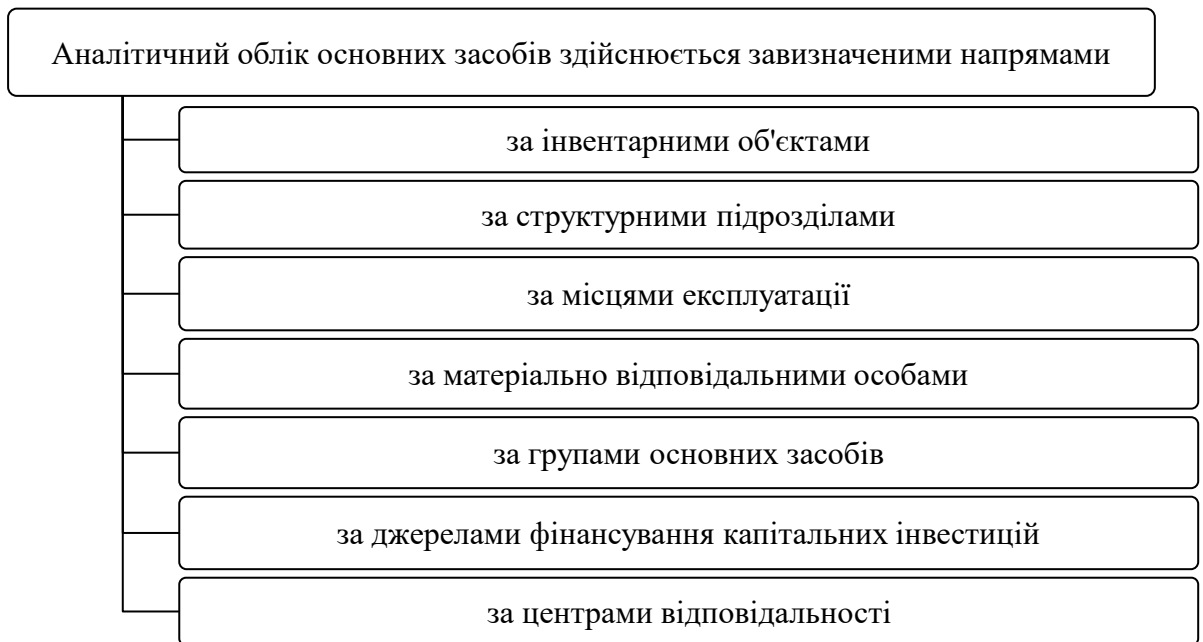

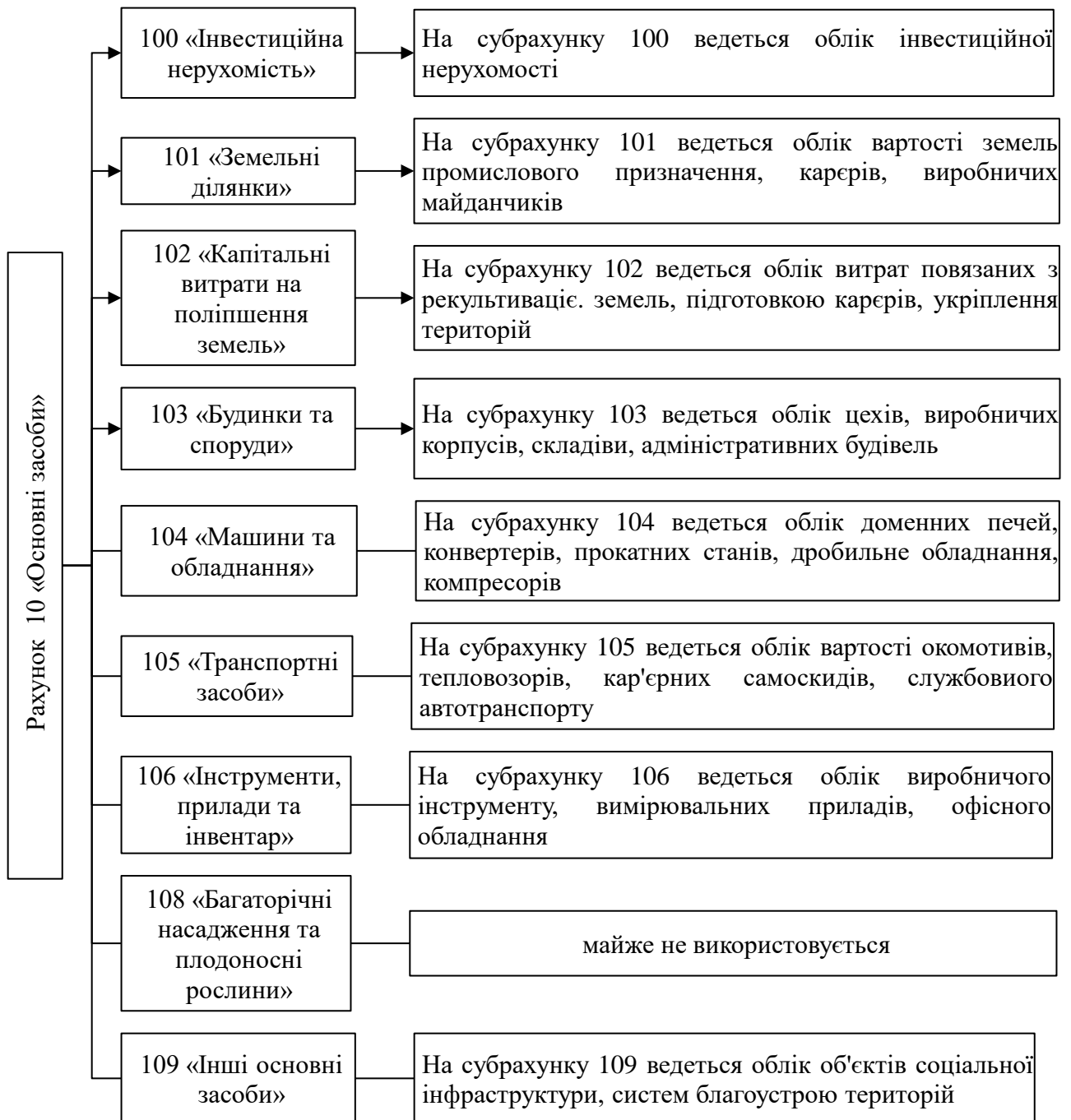
Рисунок 2.4- Напрями організації аналітичного обліку ПАТ АМКР [36]

Основним реєстром аналітичного обліку виступає електронна інвентарна картка об'єкта основних засобів, яка формується в SAP ERP. На відміну від традиційних паперових карток, електронна картка містить повну інформацію про актив та забезпечує можливість оперативного отримання необхідних даних для цілей бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та управління активами підприємства. Особливістю ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є ведення аналітичного обліку не лише за окремими інвентарними об'єктами, а й за центрами відповідальності, виробничими підрозділами та місцями виникнення витрат.

Така деталізація забезпечує можливість здійснення контролю за рухом активів та оцінки ефективності їх використання в окремих структурних підрозділах підприємства.

Синтетичний облік ОЗ ведеться на рахунках бухгалтерського обліку відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку [24]

Основним рахунком для обліку основних засобів є рахунок 10 «Основні засоби»[24], на якому відображається інформація про наявність та рух виробничих і невиробничих об'єктів основних засобів (див. рис. 2.5).

Джерело: узагальнено автором на основі Плану рахунків та особливостей діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»[24,36].

Найбільшу питому вагу в структурі основних засобів підприємства займає субрахунок 104 «Машини та обладнання»[24], оскільки саме

технологічне обладнання формує виробничий потенціал металургійного комбінату. Значною також є частка об'єктів, які обліковуються на субрахунку 103 «Будинки та споруди»[24], що пояснюється наявністю великої кількості виробничих цехів, технологічних комплексів, енергетичних споруд та транспортної інфраструктури.

Для обліку капітальних інвестицій, пов'язаних із придбанням, будівництвом, реконструкцією та модернізацією об'єктів, застосовується рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Після завершення робіт та введення об'єкта в експлуатацію накопичені витрати списуються з рахунку 15 на рахунок 10 «Основні засоби».

Таблиця 2.8 – Капітальні інвестицій у системі обліку ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Субрахунок	Призначення
151	Капітальне будівництво виробничих об'єктів
152	Придбання машин, обладнання та транспортних засобів
153	Модернізація та реконструкція діючих об'єктів
154	Придбання нематеріальних активів

Джерело: сформовано автором за даними ПАТ АМКР та нормативних джерел [24,36]

Для узагальнення інформації про суму накопиченої амортизації основних засобів на підприємстві використовується субрахунок 131 «Знос основних засобів»[24]. На цьому субрахунку відображається сума нарахованої амортизації за всіма групами об'єктів основних засобів, що перебувають в експлуатації.

Нарахування амортизації здійснюється в автоматизованому режимі засобами корпоративної ERP-системи SAP на підставі встановлених амортизаційних параметрів, строків корисного використання та відповідних амортизаційних ключів, налаштованих для кожного інвентарного об'єкта.

Відповідно до облікової політики ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» строк корисного використання об'єктів основних засобів визначається

експертним шляхом на момент введення активу в експлуатацію з урахуванням його технічних характеристик, виробничого призначення, умов використання, очікуваного фізичного та морального зносу, а також практики експлуатації аналогічних об'єктів. З метою забезпечення достовірності оцінки необоротних активів строки корисного використання та ліквідаційна вартість переглядаються у разі зміни очікуваних вигід від використання активу, а також на кінець звітної періоду відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Таблиця 2.9 – Господарські операції з обліку основних засобів на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Отримано металургійне обладнання від постачальника	152	631	12 500 000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ за придбаним обладнанням	641	631	2 500 000
3	Введено обладнання в експлуатацію	104	152	12 500 000
4	Нараховано амортизацію виробничого обладнання	23	131	215 000
5	Проведено модернізацію прокатного стану	152	631	3 800 000
6	Капіталізовано витрати на модернізацію	104	152	3 800 000
7	Відображено витрати на поточний ремонт обладнання	91	631	620 000
8	Передано обладнання між виробничими цехами	104	104	1 250 000
9	Списано первісну вартість ліквідованого обладнання	976	104	4 500 000
10	Списано накопичений знос ліквідованого обладнання	131	104	3 200 000
11	Оприбутковано металобрухт від ліквідації об'єкта	209	746	420 000
12	Реалізовано об'єкт основних засобів покупцю	377	742	1 800 000
13	Нараховано ПДВ при реалізації об'єкта	742	641	360 000
14	Списано залишкову вартість реалізованого об'єкта	972	104	1 250 000
15	Списано накопичений знос реалізованого об'єкта	131	104	950 000

Джерело: сформовано автором за даними підприємства ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»[36].

Для ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» реалізація масштабних інвестиційних проєктів пов'язана з будівництвом та реконструкцією виробничих потужностей одна з найбільш поширених операцій підприємства.

Таблиця 2.10 – Облік капітальних інвестицій та модернізації ОЗ

№	Господарська операція	Дт	Кт	Сума, грн.
1	Придбано запасні частини для модернізації доменної печі	205	631	2400000,0
2	Передано матеріали на модернізацію	151	205	2400000,0
3	Нараховано з/п працівникам, зайнятим модернізацією	151	661	850000,0
4	Нараховано ЄСВ	151	651	187000,0
5	Відображено послуги підрядника	151	631	4200000,0
6	Завершено модернізацію та збільшено вартість об'єкта	104	151	7637000,0

Джерело: сформовано автором за даними підприємства ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»[36].

Отже, система аналітичного та синтетичного обліку основних засобів на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» побудована відповідно до вимог МСБО[13] та забезпечує детальний контроль за рухом, станом і використанням необоротних активів. Використання корпоративної системи SAP дозволяє автоматизувати облікові процеси, забезпечити оперативність отримання інформації та підвищити ефективність управління значним обсягом основних засобів підприємства.

2.5 Відображення операцій з основними засобами у фінансовій та податковій звітності

Інформація про наявність, рух та використання основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» формується на підставі даних первинного, аналітичного та синтетичного обліку і узагальнюється у фінансовій та податковій звітності підприємства. Відображення операцій з основними засобами здійснюється відповідно до вимог МСБО/МСФЗ[39], Податкового кодексу України[25] та внутрішніх регламентів підприємства.

Першим етапом узагальнення інформації про основні засоби є формування відповідних реєстрів бухгалтерського обліку. Дані первинних

документів щодо надходження, введення в експлуатацію, модернізації, ремонту, вибуття та амортизації основних засобів систематизуються в аналітичних і синтетичних регістрах обліку (див.дод Д-Н). Узагальнення інформації про наявність і рух необоротних активів здійснюється у «Звіті про рух основних засобів» та у «Відомості руху основних засобів» (див. дод.Н).

Надходження	Документ номенклатури"формування карти об`єкта ОЗ
	Документ"Рахунок фактура"
	Документ "Ведення в експлуатацію"SAP Asset Master Record
	Картка обліку основного засобу SAP Asset Card
Списання	Документ "Звіт з прогнозу амортизації основних засобів"
	Документ "Переоцінка основного засобу"
Регістри обліку	Відомість руху основних засобів
	Звіт про рух основних засобів
	Головна книга
Фінансова звітність	Баланс (звіт про фінансовий стан)
	Примітки до фінансової річної звітності

Рисунок 2.6- Формування показників з надходження та руху основних засобів у фінансовій звітності ПАТ «АМКР»

Для деталізації інформації використовуються відомості аналітичного обліку, у яких дані групуються за окремими інвентарними об'єктами, місцями експлуатації, матеріально відповідальними особами та структурними підрозділами підприємства. Застосування автоматизованої системи SAP забезпечує формування регістрів обліку в режимі реального часу та підвищує оперативність отримання інформації для управлінських потреб.

Наступним етапом є відображення інформації про основні засоби у фінансовій звітності. Фінансова звітність ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» складається відповідно до вимог МСФЗ[15,39] на основі таксономії фінансової звітності та подається в єдиному електронному форматі. Основою її підготовки є принцип історичної собівартості, за винятком окремих активів і зобов'язань, оцінка яких здійснюється за спеціальними правилами міжнародних стандартів.

У Звіті про фінансовий стан (Балансі) основні засоби відображаються за залишковою вартістю, яка визначається як різниця між первісною вартістю об'єктів, накопиченою амортизацією та сумою визнаних збитків від зменшення корисності. До складу показника включаються також активи з права користування, які визнаються відповідно до вимог МСБО 17 «Оренда»[10].

Таблиця 2. 11 - Фрагмент балансу ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»

Шифр і назва рахунку	Назва рядку в Балансі (звіті про фінансовий стан)	31 грудня 2025 року	31 грудня 2024 року	31 грудня 2024 року
1	2	3	4	5
10 «Основні засоби»	Основні засоби включно з активами з правами користування	30190884,0	27125411,0	25233,789
100 «Інвестиційна нерухомість»	Інвестиційна нерухомість	712,0	653,0	681,0
....				
.....				

Джерело: складено за даними фінансової звітності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2024–2025 рр.[36]

За даними фінансової звітності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» загальна балансова вартість основних засобів та активів з права користування у 2025 році становила 30 190,8 млн. грн. проти 27 125,4 млн. грн. у 2024 році. Таким чином, протягом досліджуваного періоду відбулося збільшення вартості необоротних активів на 3 065,4 млн. грн. або на 11,3 %. Найбільшу частку у структурі основних засобів займають машини та обладнання, балансова вартість яких станом на кінець 2025 року становила 9 046,6 млн. грн., а також будівлі та споруди – 10 243,6 млн. грн. Таке співвідношення є характерним для

підприємств металургійної галузі, діяльність яких потребує значного обсягу виробничих потужностей та технологічного обладнання.

Важливим джерелом інформації щодо стану та руху основних засобів є Примітки до річної фінансової звітності. У них розкриваються дані про первісну вартість активів, накопичену амортизацію, надходження, вибуття, внутрішні переміщення, капітальні інвестиції, активи з права користування, а також результати перевірки активів на предмет зменшення корисності.

Аналіз приміток до фінансової звітності показав, що протягом 2025 року на підприємстві було введено в експлуатацію основних засобів та активів з права користування на суму 7 949,3 млн. грн. Найбільші обсяги інвестицій були спрямовані на формування незавершених капітальних інвестицій (5 890,7 млн. грн.) та активів з права користування земельними ділянками (2 058,6 млн. грн.). Водночас вибуття основних засобів за первісною вартістю становило 821,7 млн.

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «АРСЕЛОРМІТТАЛ КРИВИЙ РІГ»
ПРИМІТКИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА РІК, ЯКИЙ ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2025 РОКУ
(у тисячах українських гривень)

Розкриття інформації про основні засоби

Станом на 31 грудня 2025 року інформація про рух основних засобів, нематеріальних активів (за винятком гудвілу) та інвестиційної нерухомості була представлена таким чином:

	Інвестиційна нерухомість	Нематеріальні активи	Будівлі та споруди*	Машини та обладнання	Транспортні засоби	Інші активи	Активи з права користування земельними ділянками	Активи з права користування іншими основними засобами	Незавершені капітальні інвестиції	Всього
Первісна вартість										
Станом на 31 грудня 2024 року	5,608	760,624	47,010,687	66,982,304	6,164,670	4,540,714	8,817,690	369,833	10,811,102	145,463,232
Зміна класифікації	29,781	-	(29,785)	(80)	69,854	190	-	(69,960)	-	-
Надходження	-	-	-	-	-	-	2,058,594	-	5,890,665	7,949,259
Внутрішні переміщення	-	2,179	4,221,160	2,011,074	432,106	182,768	-	20,285	(6,869,572)	-
Вибуття	-	(390)	(78,128)	(553,752)	(150,279)	(39,162)	-	-	-	(821,711)
Коригування згідно КТМФЗ 1 *	-	-	(132,851)	-	-	-	-	-	-	(132,851)
Станом на 31 грудня 2025 року	35,389	762,413	50,991,083	68,439,546	6,516,351	4,684,510	10,876,284	320,158	9,832,195	152,457,929
Накопичена амортизація та збитки від зменшення корисності										
Станом на 31 грудня 2024 року	4,955	624,049	39,109,587	58,236,338	5,333,573	4,023,696	7,030,996	247,528	3,589,871	118,200,593
Зміна класифікації	29,683	-	(29,685)	(80)	56,744	162	-	(56,824)	-	-
Амортизація за рік	39	12,141	1,013,797	1,565,930	229,648	133,006	1,786,694	8,222	-	4,749,477
Внутрішні переміщення зменшення корисності	-	101	722,485	143,177	29,890	8,664	-	-	(904,317)	-
Вибуття	-	(390)	(68,664)	(552,468)	(149,748)	(38,979)	-	-	-	(810,249)
Станом на 31 грудня 2025 року	34,677	635,901	40,747,520	59,392,897	5,500,107	4,126,549	8,817,690	198,926	2,685,554	122,139,821
Чиста балансова вартість										
Станом на 31 грудня 2024 року	653	136,575	7,901,100	8,745,966	831,097	517,018	1,786,694	122,305	7,221,231	27,262,639
Станом на 31 грудня 2025 року	712	126,512	10,243,563	9,046,649	1,016,244	557,961	2,058,594	121,232	7,146,641	30,318,108

* З урахуванням сум, визнаних як складова частина вартості основних засобів під час формування резерву майбутніх витрат з виведення активів з експлуатації (резерву на покриття витрат на рекультивування земель). Деталі про коригування згідно КТМФЗ 1 наведено у примітці «Розкриття інформації про забезпечення».

Таблиця 2.12 – Показники Приміток до фінансової звітності, що характеризують стан основних засобів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» у 2024–2025 рр., млн. грн.

Показники	2024	2025	Відхилення (+,-)
Будівлі та споруди	7901,1	10243,6	+2342,5
Машини та обладнання	8746,0	9046,6	+300,6
Транспортні засоби	831,1	1016,2	+185,1
Інші основні засоби	517,0	558,0	+41,0
Активи з права користування земельними ділянками	1786,7	2058,6	+271,9
Активи з права користування іншими ОЗ	122,3	121,2	-1,1
Незавершені капітальні інвестиції	7221,2	7146,6	-74,6
Разом основні засоби та активи з права користування	27125,4	30190,8	+3065,4

Джерело: складено за даними Приміток до річної фінансової звітності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2024–2025 рр.[36]

Значну увагу підприємство приділяє оцінці можливого зменшення корисності необоротних активів. У звітності зазначено, що внаслідок негативного впливу воєнних дій у попередніх періодах було визнано суттєві збитки від зменшення корисності активів. Разом з тим результати тестування, проведеного у 2024 та 2025 роках, підтвердили відсутність необхідності у додатковому визнанні таких збитків або сторнуванні раніше сформованих резервів.

Таблиця 2.13- Рух основних засобів ПАТ «АМКР» у 2025 році, млн. грн.

Показник	Сума
Первісна вартість на початок року	145 463,2
Надходження	7 949,3
Внутрішні переміщення	–
Вибуття	(821,7)
Інші зміни	(132,9)
Первісна вартість на кінець року	152 457,9
Амортизація за рік	4 749,5
Накопичена амортизація на кінець року	122 139,8

Джерело: складено за даними Приміток до річної фінансової звітності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» за 2024–2025 рр.[36]

Окремо у примітках розкривається інформація щодо резерву на покриття витрат із рекультивації земель. Станом на 31 грудня 2025 року величина відповідного забезпечення становила 2 260,6 млн. грн. Зміна оцінки резерву безпосередньо впливає на балансову вартість окремих об'єктів основних засобів та враховується при формуванні показників фінансової звітності.

Операції з основними засобами також впливають на формування показників податкової звітності підприємства. Насамперед це стосується декларації з податку на прибуток підприємств. Відповідно до вимог Податкового кодексу України фінансовий результат до оподаткування підлягає коригуванню на різниці, пов'язані з нарахуванням бухгалтерської та податкової амортизації основних засобів.

Зокрема, фінансовий результат до оподаткування збільшується на суму амортизації, нарахованої відповідно до правил бухгалтерського обліку, та зменшується на суму податкової амортизації, визначеної згідно зі статтею 138 Податкового кодексу України[25]. Крім того, податкові різниці виникають при ліквідації, продажу, безоплатній передачі основних засобів, а також при визнанні збитків від зменшення корисності необоротних активів.

У разі придбання основних засобів у платників ПДВ підприємство формує податковий кредит на підставі зареєстрованих податкових накладних. При реалізації або ліквідації об'єктів основних засобів можуть виникати податкові зобов'язання з податку на додану вартість, які відображаються у відповідних рядках податкової декларації з ПДВ.

Отже, інформація про основні засоби проходить послідовний шлях від первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку до показників фінансової та податкової звітності. Дані звітності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» свідчать про значний обсяг інвестицій у виробничі активи, зростання вартості основних засобів у 2025 році та вагому роль необоротних активів у забезпеченні виробничої діяльності підприємства.

2.6 Вплив зменшення корисності основних засобів на формування фінансових результатів підприємства в умовах воєнних ризиків

Однією з найбільш складних проблем організації бухгалтерського обліку основних засобів у сучасних умовах є визначення та відображення втрат від зменшення корисності активів. Особливої актуальності це питання набуло для українських підприємств після початку повномасштабного військового вторгнення російської федерації, яке спричинило суттєві зміни економічного середовища, порушення логістичних ланцюгів, зниження виробничих потужностей та підвищення ризиків ведення господарської діяльності.

Відповідно до вимог МСБО 36 «Зменшення корисності активів»[12], підприємство зобов'язане на кожну дату звітного періоду оцінювати наявність ознак можливого зменшення корисності основних засобів. На практиці найбільші труднощі виникають саме при визначенні вартості використання активів, оскільки її розрахунок базується на прогнозуванні майбутніх грошових потоків та їх дисконтуванні. В умовах воєнного стану такі прогнози характеризуються високим рівнем невизначеності через нестабільність ринків збуту, коливання цін на металопродукцію, зміну обсягів виробництва та зростання ризиків інвестування.

Особливістю діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є значна частка виробничих основних засобів у структурі активів підприємства. Станом на кінець 2025 року балансова вартість основних засобів перевищувала 30 млрд. грн., що робить результати тестування на зменшення корисності одним із найважливіших факторів формування фінансових результатів підприємства.

Внаслідок військової агресії у 2022 році підприємством було визнано збиток від зменшення корисності необоротних активів у сумі 36 169,9 млн. грн., з яких 35 985,1 млн. грн. припадало на основні засоби. Таке суттєве коригування вартості активів стало наслідком перегляду прогнозних показників діяльності підприємства та врахування підвищених економічних ризиків. У наступних звітних періодах підприємство продовжувало здійснювати щорічне

тестування активів на предмет зменшення корисності та аналіз ознак можливого відновлення їх вартості.

Разом із тим проведений аналіз фінансової звітності показав, що за результатами тестування у 2024 та 2025 роках додаткових збитків від зменшення корисності основних засобів визнано не було. Керівництво підприємства дійшло висновку про відсутність суттєвих відхилень між балансовою вартістю активів та сумою їх очікуваного відшкодування.

Незважаючи на це, процедура оцінки зменшення корисності залишається одним із найбільш суб'єктивних елементів бухгалтерського обліку. На величину очікуваного відшкодування істотно впливають прогностичні показники, зокрема:

- прогностичні обсяги виробництва та реалізації продукції;
- очікувані ціни реалізації металопродукції;
- прогнозовані ціни на залізорудну сировину та коксівне вугілля;
- рівень операційних витрат;
- ставка дисконтування майбутніх грошових потоків;
- темпи довгострокового економічного зростання.

Проаналізуємо наскільки оцінка основних засобів залежить від професійних суджень та прогностичних показників(див. табл. 2.14)

Таблиця 2.14- Аналіз чутливості оцінки основних засобів та інших необоротних активів ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» до зміни ключових припущень у 2024–2025 рр., тис. грн.

Показник	2025 рік	2024 рік	Відхилення, ±
Збільшення ставки дисконтування на 1 %	(3 462 753)	(3 623 898)	161 145
Зменшення ставки дисконтування на 1 %	3 903 027	4 088 882	(185 855)
Збільшення обсягів реалізації на 1 %	1 283 717	855 618	428 099
Зменшення обсягів реалізації на 1 %	(1 283 477)	(855 618)	(427 859)
Збільшення прогностичних цін реалізації на 1 %	3 129 310	3 198 880	(69 570)
Зменшення прогностичних цін реалізації на 1 %	(3 145 018)	(3 200 500)	55 482

Чутливість результатів оцінки до зміни ключових припущень підтверджується даними фінансової звітності підприємства. Так, збільшення

ставки дисконтування лише на 1 % у 2025 році призводить до зменшення суми очікуваного відшкодування активів на 3 462,8 млн. грн., тоді як її зменшення на 1 % збільшує розрахункову вартість активів на 3 903,0 млн. грн. Аналогічно зміна прогнозних цін реалізації продукції на 1 % впливає на оцінку активів більш ніж на 3 млрд. грн.

Отже, основною проблемою обліку основних засобів на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» є високий рівень професійного судження при визначенні суми очікуваного відшкодування активів та відображенні наслідків їх зменшення корисності. В умовах воєнного стану, нестабільності економічного середовища та значних коливань ринкової кон'юнктури достовірність таких оцінок суттєво залежить від якості прогнозних розрахунків і прийнятих управлінських припущень. З метою підвищення достовірності облікової інформації доцільно посилити аналітичний моніторинг ефективності використання основних засобів, удосконалити процедури прогнозування майбутніх грошових потоків та розширити систему внутрішнього контролю за процесом проведення тестування активів на зменшення корисності.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку основних засобів і їх оподаткування на ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» досягнуто поставленої мети та отримано такі результати.

У процесі дослідження встановлено, що основні засоби є ключовою складовою необоротних активів підприємства та матеріальною основою здійснення виробничої діяльності. Узагальнення наукових підходів до трактування сутності основних засобів дозволило визначити їх як довгострокові матеріальні активи, використання яких забезпечує отримання економічних вигід протягом декількох звітних періодів та формує виробничий потенціал суб'єкта господарювання.

Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення підтвердив, що організація обліку основних засобів базується на вимогах міжнародних стандартів фінансової звітності та податкового законодавства України. Встановлено, що особливе значення для формування облікової інформації мають положення МСБО 16 «Основні засоби»[13], МСБО 36 «Зменшення корисності активів»[12], МСБО 17 «Оренда»[15] та Податкового кодексу України[].

Дослідження діяльності ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» показало, що підприємство належить до найбільших металургійних виробників України та характеризується значним обсягом необоротних активів. Частка основних засобів у структурі активів підприємства перевищує половину їх загальної вартості, що підтверджує визначальну роль основних засобів у забезпеченні виробничого процесу. Упродовж 2023–2025 років спостерігалось збільшення балансової вартості основних засобів майже на 5 млрд. грн., що свідчить про реалізацію інвестиційних програм і продовження модернізації виробничих потужностей.

Встановлено, що система документального оформлення операцій з основними засобами забезпечує повне відображення господарських процесів,

пов'язаних із надходженням, введенням в експлуатацію, внутрішнім переміщенням, модернізацією та вибуттям активів. Використання уніфікованих форм первинних документів сприяє підвищенню достовірності облікової інформації та посиленню контролю за збереженням майна підприємства.

Дослідження організації аналітичного та синтетичного обліку показало, що на підприємстві функціонує сучасна автоматизована система SAP ERP, яка забезпечує оперативне накопичення, обробку та узагальнення інформації про рух основних засобів. Для облікового відображення операцій використовуються рахунок 10 «Основні засоби»[24], рахунок 13 «Знос (амортизація) необоротних активів»[24] та рахунок 15 «Капітальні інвестиції»[24], що відповідає вимогам чинного законодавства та облікової політики підприємства.

Аналіз фінансової та податкової звітності засвідчив, що інформація про основні засоби належним чином розкривається у Балансі (Звіті про фінансовий стан)[19] та Примітках до фінансової звітності[19]. Зростання залишкової вартості основних засобів у 2025 році порівняно з попереднім роком обумовлено введенням нових виробничих об'єктів, реалізацією інвестиційних проєктів та збільшенням вартості активів з права користування. Встановлено, що операції з основними засобами безпосередньо впливають на формування об'єкта оподаткування податком на прибуток через податкові різниці, пов'язані з нарахуванням амортизації, ліквідацією та реалізацією активів.

У ході дослідження проблемних аспектів обліку встановлено, що найбільш складним напрямом є оцінка зменшення корисності основних засобів в умовах воєнного стану. Аналіз практики ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» показав, що визначення суми очікуваного відшкодування активів значною мірою залежить від прогнозних показників майбутніх грошових потоків, ринкових цін, обсягів виробництва та ставок дисконтування. Це підвищує роль професійного судження бухгалтерів і потребує постійного вдосконалення методичного забезпечення процесу оцінки.

За результатами дослідження обґрунтовано доцільність удосконалення обліку основних засобів шляхом подальшого розвитку автоматизованих інформаційних систем, підвищення ефективності внутрішнього контролю за рухом активів, удосконалення аналітичного забезпечення управління капітальними інвестиціями та впровадження більш детальних процедур оцінки зменшення корисності активів.

Отже, ефективна організація бухгалтерського обліку основних засобів створює інформаційну основу для прийняття управлінських рішень, забезпечує достовірність фінансової та податкової звітності, сприяє підвищенню ефективності використання виробничих ресурсів і зміцненню фінансової стійкості ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акастьолова, А. Ю. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ. Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітянські аспекти: Збірник наукових праць за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції (30-31 березня 2021 р.). – Дніпро: НМетАУ, 2021. С 150 . URL: http://www.dmeti.dnepropetrovsk.ua/file/conf-nmetau_accounting_2021.pdf
2. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2017. – № 3(21). – Ч. 2. – С. 23–31.
3. Довгопола Н.В., Полозова Т.В., Радченко М.О. Бухгалтерський облік: навч. посібник для студентів усіх форм навчання спеціальності 051 – Економіка/ Н.В. Довгопола, Т.В. Полозова, М.О. Радченко. – Харків: ХНУРЕ, 2021. – 300 с. URL: <http://publish.nure.ua/catalog/view/105/60/410>
4. Жадан Т.А., Лозова Н.В. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. (8). С. 1112-1117. URL: <https://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/10201.pdf#page=1113>
5. Кухта К.О., Орошан Т.А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 21-22. С. 106–111.
6. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік. 3-є видання. / О.В. Лишиленко. – К.: Центр навчальної літератури (ЦУЛ), 2020. – 630 с.
7. Луцька Н., Цюцяк І., Цюцяк А. Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. Галицький економічний вісник. 2024. Том 91. № 6. С. 71-80. URL: <http://repository.ukd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1614>

8. Міньковська, А. В., Шаповалов, Є. В., & Іонова, К. О. (2023). Облік основних засобів: фінансовий та податковий аспекти. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ. Серія: економіка та управління. № 10. 2023. С. URL:<https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/1283862b-6512-45a0-b0f3-ada93c5c240d/content>
9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 10 «Консолідована звітність» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_065#n2
10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 17 «Оренда» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_018#Text
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 23 «Витрати на позики» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_042#Text
12. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_047#Text
13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» // IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення 12.03.2026 р.
14. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 05.11.2025).
15. Методичні рекомендації щодо трансформації звітності за МСФЗ. URL: <https://books.google.com.ua/...> (дата звернення: 13.10.2025).
16. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: Наказ Мінфіну № 561 від 30.09.2003 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>
17. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92, зі змінами та доповненнями від 3 вересня 2012 р. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0288-00>. (дата звернення 12.04.2026 р.).
18. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 "Основні засоби": Наказ Міністерства фінансів

України № 1202 від 12.10.2010 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#Text> (дата звернення 12.04.2026 р.).

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 27.09.2025).

20. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 «Консолідована фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України № 628 від 27.06.2013 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13#Text>

21. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України № 1202 від 12.10.2010 року. URL:

22. Найда А. В., Чигіна Х. С. Науково-методичні аспекти аналізу основних засобів. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2022, Issue 1. P. 59-67. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4124/1/5.pdf>

23. Павелко О.В., Романець О.В., Чабар Ю.О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2021. Випуск 4(96). С. 245–267. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202120> (дата звернення: 08.05.2026)

24. План рахунків URL: [URL: http://aktiv.ua/ua/materials/articles/pervynni-dokumenty-dlia-podatkovoho-obliku](http://aktiv.ua/ua/materials/articles/pervynni-dokumenty-dlia-podatkovoho-obliku) (дата звернення: 05.04.2026).

25. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.04.2026).

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 05.05.2026).

27. Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання: Наказ Міністерства фінансів України № 818 від 13.09. 2016 року. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text>. (дата звернення 12.04.2026 р.).

28. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Мінфіну №88 від 24.05.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення 12.04.2026 р.).

29. Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банків України: Постанова правління НБУ № 480 від 20.12.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06#Text>

30. Роева О.С. Примусове відчуження майна: юридичний та економічний аспект. Діяльність державних органів в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного науково-практичного он-лайн - семінару (в авторській редакції), (29 квіт. 2022, м. Кривий Ріг). Кривий Ріг, 2022. С. 204 - 206. URL: <https://dnuvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/06/zbirnyk-seminaru-29.04.2022.pdf#page=204>

31. Римар Г. А., Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. 2024. С. 210-212. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/46f4dcec-dcc8-4e5c-906e-586e8a30f3b1/content>

32. Саванчук Т. М. Класифікація основних засобів та їх оцінка при надходженні і вибутті в системі обліку підприємства / Т. М. Саванчук, Ю. Ю. Подгорна // Наукові та прикладні аспекти удосконалення обліково-фінансового забезпечення підприємств в умовах нестійкої економіки (з нагоди 100-річчя з часу заснування Дніпровського держ. аграр.-екон. ун-у) : колективна монографія / за заг. ред. І. П. Приходька, О. М. Губарик. – Дніпро : Пороги, 2021. – С.93-103. – Режим доступу : <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/6444>.

33. Утенкова К.О. Облік основних засобів за національними і міжнародними стандартами. Облік і фінанси. 2014. № 2. С. 79–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2014_2_12 (дата звернення: 16.05.2026)

34. <https://tax.gov.ua/>

35. <https://ukraine.arcelormittal.com/corporate-responsibility/informatsiia-dlia-aktsioneriv-ta-steykkholderiv>
36. <https://finance.ua/>
37. <https://zakon.rada.gov.ua/>
38. <https://7eminar.ua/>
39. <http://www.minfin.gov.ua/>